

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Metodicko-pedagogické centrum

Národný projekt

PRAKTICKÉ UKÁŽKY EDUKAČNÉHO PROCESU V MŠ V JEDNOTLIVÝCH VEKOVÝCH KATEGÓRIÁCH DETÍ

Mgr. Jana Galeštoková

Prešov 2013

Názov: Praktické ukážky edukačného procesu v MŠ v jednotlivých vekových kategóriách

Autor: Mgr. Jana Galeštoková

Recenzenti: PaedDr. Mária Zahatňanská, PhD.; Prof. PhDr. Branislav Pupala, CSc.

Jazyková úprava: Netto SK, s. r. o.

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

Rok vydania: 2014

ISBN: 978-80-8052-868-3

Kľúčové slová: denný poriadok v MŠ, didaktika, učebný proces – vývinová psychológia, veková skupina detí, evalvácia – diagnostikovanie detí

Anotácia

Praktické ukážky edukačného procesu v MŠ v jednotlivých kategóriách je edukačná publikácia, ktorá sa skladá zo štyroch kapitol.

Všetky kapitoly majú empirický charakter, okrem úvodných častí kapitol, s názvom: Rozvojové možnosti detí (v konkrétnych kategóriách).

V týchto podkapitolách je teória vývinovej psychológie podľa (PVV, K. Guziová, 1999. ISBN 80-967721-1-2).

Všetky ostatné podkapitoly majú výlučne empirický charakter. Opísané aktivity boli skutočne realizované v praxi.

Cieľom tejto publikácie je:

- poukázať, ako vyzerá reálna adaptácia dvojročného dieťaťa na MŠ;
- pomoc pri vstupe do praxe pre začínajúce učiteľky;
- výmena a konfrontácia skúseností pre pedagogickú platformu;
- inšpirácia pre učiteľky;
- komparácia vekových kategórií detí predškolského veku v rovnakých edukačných aktivitách či činnostiach.

PRAKTICKÉ UKÁŽKY EDUKAČNÉHO PROCESU V MŠ V JEDNOTLIVÝCH VEKOVÝCH KATEGÓRIÁCH DETÍ	4
ÚVOD	6
1 Dvoj- až trojročné deti	7
1.1 Základné rozvojové možnosti dvoj- až trojročných detí	7
1.2 Adaptácia na prostredie MŠ	8
1.3 Prvý deň v MŠ	8
1.4 Druhý deň v MŠ	15
1.5 Tretí deň v MŠ.....	22
1.6 Štvrtý, piaty deň v MŠ.....	26
1.7 Šiesty – desiaty deň v MŠ	26
Praktické ukážky edukačného procesu dvoj- až trojročných detí.....	27
1.1.1 Kotúľanie loptičky	27
1.1.2 Maľujeme slniečko.....	28
1.1.3 Hudobný nástroj	28
1.1.4 Obláčik a dážď.....	29
1.1.5 Domček pre slimáka	30
1.1.6 Ja som žabka	32
1.1.7 Pozorovanie hmyzu	33
2 Troj- až štvorročné deti.....	34
2.1 Základné rozvojové možnosti troj- až štvorročných detí.....	34
Praktické ukážky edukačného procesu troj- až štvorročných detí	35
2.2.1 Kotúľanie loptičky	35
2.2.2 Maľujeme slniečko.....	36
2.2.3 Hudobný nástroj	37
2.2.4 Obláčik a dážď.....	38
2.2.5 Domček pre slimáka	39
2.2.6 Ja som žabka	41
2.2.7 Pozorovanie hmyzu	42
3 Štvor- až päťročné deti	43
3.1 Základné rozvojové možnosti štvor- až päťročných detí	43
Praktické ukážky edukačného procesu štvor- až päťročných detí.....	44
3.2.1 Kotúľanie loptičky	44
3.2.2 Maľujeme slniečko.....	46

3.2.3 Hudobný nástroj	47
3.2.4 Obláčik a dážď.....	49
3.2.5 Domček pre slimáka	50
3.2.6 Ja som žabka	51
3.2.7 Pozorovanie hmyzu	52
4 Päť- až šesťročné deti	54
4. Základné rozvojové možnosti päť- až šesťročných detí.....	54
Praktické ukážky edukačného procesu.....	55
4.2.1 Kotúľanie loptičky	55
4.2.2 Maľujeme slniečko.....	56
4.2.3 Hudobný nástroj	58
4.2.4 Obláčiky	59
4.2.5 Domček pre slimáka.....	60
4.2.6 Ja som žabka	62
4.2.7 Pozorovanie hmyzu.....	63
Záver.....	66

ÚVOD

Súčasná doba ponúka niekoľko možností pre rodičov dvojročných detí a detí predškolského veku:

1. materská a rodičovská dovolenka do troch rokov,
2. materská dovolenka s predĺžením (podľa zdravotných potrieb dieťaťa),
3. nástup dieťaťa do MŠ.

Názory pedagógov a psychológov pre vstup do MŠ dvojročných detí sú rôzne. Detskí psychológovia sú prevažne za to, aby:

- ▶ dieťa do troch rokov bolo pri matke a rodine.

Iní považujú za najdôležitejšie *individuálne osobitosti detí* :

- ▶ sú deti, ktoré ešte nie sú zrelé pre kolektív a edukačný proces v MŠ;
- ▶ sú deti, ktoré si o dokonca vyžadujú spoločnosť detí, dozreli skôr.

Sú tu aj *individuálne možnosti a názory rodičov*:

- ▶ rodič, ktorého finančná situácia núti nastúpiť do práce;
- ▶ rodič, ktorý nemusí, ale chce dať dieťa do MŠ z rôznych dôvodov;
- ▶ rodič, ktorý očakáva nový prírastok v rodine a nezvláda dve deti v domácnosti.

Táto kniha vznikla z dôvodov:

1. dlhoročných skúseností v praxi MŠ;
2. spolupráce s Pedagogickou fakultou v Prešove (ako cvičná učiteľka);
3. inšpirácie po účasti na konferencii OMEPu s témou „**Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien.**“ (PaedDr. Monika Miňová, PhD.);
4. rozhovoru s prof. PhDr. Branislavom Pupalom, CSc., na tému „*Inovácie ISCED 0*“;
5. oslovenia MPC, PO, pre tvorbu edukačných materiálov (PaedDr. Mária Mačáková).

1 Dvoj- až trojročné deti

1.1 Základné rozvojové možnosti dvoj- až trojročných detí

Dvoj- až trojročné deti sa nachádzajú v období mladšieho predškolského veku. Sú málo samostatné, a preto závislé od dospelých osôb. Do istej miery sú odkázané na ich pomoc a citovú podporu, najmä v adaptačnom období, niekoľko týždňov po nástupe do materskej školy, ale aj niekoľko dní po chorobe, ba dokonca aj deň po víkende. Silná je ešte citová väzba dieťaťa na matku. Dôležité je preto utvárať v materskej škole u detí pocit istoty a bezpečia a poskytovať im dostatok telesného kontaktu prostredníctvom neverbálnej komunikácie, napríklad zdvihnutie na ruky, očný kontakt, úsmev, pohladenie, prítulenie a iné prejavy nežnosti. (PVV, K. Guziová, 1999, ISBN 80- 967721-1-2)

V tomto období dieťa rieši úlohy na úrovni zmyslovo-pohybového myslenia, ktoré má situačný charakter. Pozornosť dieťaťa je nestála.

Vnemy majú synkretický ráz a zároveň sú celkové a nepresné. Tento vývin spočíva v čoraz presnejšej a zložitejšej syntéze podnetov, ktoré celostne pôsobia na zmyslové orgány, predovšetkým na dotykový, zrakový a sluchový (preto má dieťa tendenciu najprv si predmety ohmatať.

Imitácia predmetných činností dospelého je jedným z najzákladnejších spôsobov učenia sa detí tejto vekovej kategórie. Dôležité je preto poskytovať deťom vzor správne vykonávanej činnosti, najmä pri utváraní kultúrno-hygienických návykov a samoobslužných zručností (jedenie, obliekanie, obúvanie a pod.).

Najcharakteristickejším druhom hier sú pohybovo-manipulačné hry. Tieto hry, podobne ako ostatné, ktoré si dieťa spontánne vyberie, sú individuálnymi hrami. Často sa stáva, že dieťa pri hre zatúži po hračke iného hrajúceho sa dieťaťa. Vzhľadom na detský egocentrizmus je tento druh konfliktov prirodzený a s postupujúcim vekom dieťaťa sa frekvencia, ako aj spôsob riešenia týchto konfliktov mení v prospech pokojného.

V tomto veku sa intenzívne osvojuje a rozvíja reč dieťaťa, zlepšuje sa celková zrozumiteľnosť reči. Učiteľka poskytuje deťom pozitívny vzor spisovnej a kultivovanej reči.

Dieťa v tomto období najčastejšie vyslovuje otázku „Čo je to?“. Potrebné je, aby sa dieťaťu na tieto otázky od dospelých dostavili aj primerané odpovede. (PVV, K. Guziová, 1999, ISBN 80- 967721-1-2).

Dvojročné – trojročné deti sú vlastne najstaršou vekovou kategóriou v bývalých tzv. jasliach. Kedysi sa o ne starali zdravotné sestry.

K týmto deťom treba pristupovať veľmi citlivo, dodržiavať zásadu primeranosti a postupnosti a riadiť sa pravidlom: „Menej je niekedy viac.“

Nepreťažovať deti v psychickej a fyzickej oblasti.

1.2 Adaptácia na prostredie MŠ

Východisko pedagóga :	<ul style="list-style-type: none"> - štúdium odbornej literatúry s cieľným upevňovaním poznatkov z vývinovej a všeobecnej psychológie dvojročných detí - príprava interiéru primerane k veku detí (vhodný výber hračiek, edukačných pomôcok, primeraná výzdoba so zreteľom na pozitívne a upokojujúce pôsobenie na deti)
Reálne podmienky v praxi:	<p>Zapísaných 25 detí v triede.</p> <p>1. učiteľka: 7.00 – 12.30 hod.</p> <p>2. učiteľka: 7.30 – 13.00 hod.</p> <p>3. učiteľka: 10.30 – 16.00 hod.</p>

1.3 Prvý deň v MŠ

Od 7.00 – 8.30 hod.	<p>Nastúpilo 18 detí.</p> <p>Riešite povinnú legislatívu (vyhlásenie o bezinfekčnom prostredí, z ktorého dieťa prichádza do MŠ, evidenčný lístok, osobný dotazník – anamnéza dieťaťa a iné) .</p> <p>Potom prichádzajú organizačné pokyny, kde má dieťa skrinku, čo potrebuje dieťa pred vstupom do triedy, ako má prebehnúť rozlúčka.</p> <p><i>V psychickom napätí je rodič, učiteľka.</i></p> <p>A dieťa?</p> <ul style="list-style-type: none"> - plače - teší sa - zjavne netuší, čo sa deje - strach, obavy pred neznámym javom
Zoznamovanie ako proces	<p>Ak dieťa s rodičom vstúpi do triedy, začína sa zoznamovanie učiteľ – rodič, učiteľ – dieťa: „Ahoj, ja sa volám teta Jana. Ty sa ako voláš?“ (Meno povie dieťa samo alebo pomôže rodič.)</p> <p>Zoznamujte sa s deťmi ako „tety“. Tento pojem im je známy. Slovo „učiteľka“ je pre dvojročné dieťa veľmi abstraktné.</p>
Odporúčanie do praxe:	<p>Všetko rodičom napíšte na veľký papier, detailne opíšte, čo majú robiť, keď vstúpia s dieťaťom do priestorov MŠ.</p>
Príklad:	<p><i>Dobrý deň, milí rodičia, vitajte v MŠ.</i></p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Nájdite si na skrinke meno svojho dieťatka.</i> 2. <i>Sadnite si a prezlečte svoje dieťatko do pohodlného odevu a prezujte do prezuviek.</i> 3. <i>Odev na spanie nechajte v skrinke.</i> 4. <i>Všetko robte v pohode, pokojne a celý čas sa s dieťatkom rozprávajte prirodzene, ako to robíte vždy.</i> 5. <i>Keď máte dieťatko prezlečené, vezmite si tlačivá: evidenčný lístok, čestné vyhlásenie o bezinfekčnosti a dotazník.</i> 6. <i>Vypíšte evidenčný lístok a vyhlásenie. NEZABUDNITE NA TELEFÓNNE ČÍSLA!</i> 7. <i>Ostatné vypíšte vo svojom voľnom čase a doneste popoludní alebo nasledujúci deň.</i> 8. <i>Keď toto všetko budete mať, vezmite dieťa a vypísané doklady a vojdite do triedy.</i>
<p>Rozlúčky a ich priebeh:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Učiteľka preberá dieťa od rodiča. Berie ho za ruku alebo na ruky. ▶ Rodič vstúpi do triedy spolu s dieťaťom, chvíľu sa s ním pohrá a potom nebadane odíde... alebo ako je dieťatko zvyknuté, keď rodič od neho odchádza. ▶ Rodič povie pravdu: „Ja teraz idem do práce, ty sa tu trochu pohráš a potom sa vrátim.“ (Uprednostňujem tento variant.) ▶ Rodič je bezradný a očakáva pomoc učiteľky. So súhlasom rodiča berie učiteľka dieťa na ruky aj napriek plaču a protestu a rodič odchádza.
<p>Po rozlúčke s rodičom:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Rodičia, ktorí majú čas, zostanú sa chvíľu hrať s deťmi. ▶ Tri deti srdcervúco plačú a pozerajú cez okno, hľadajú rodičov. ▶ Niektoré deti rozhadzujú všetky hračky, lebo sa im to páči. ▶ Ďalšie sa pokúšajú odísť z triedy. ▶ Iné deti sa už kľbčia a hryzú (silný detský egocentrizmus v tomto veku, všetko je moje, daj mi to...). ▶ Ďalšie sa vám práve pomohlo alebo od plaču dávi zvyšky z domácich raňajok... ▶ Vitajte v realite.

8.30 – 9.00 hod.	<p>1. Poprosíme rodičov, ktorí sú ešte v triede, aby sa s deťmi rozlúčili. Áno, prichádza nový plač.</p> <p>Neveríte, ale je ešte silnejší ako ten predtým...</p> <p>2. Rodičia odišli, zamkneme hlavný vchod – pre istotu, ak by sa niektoré vybralo domov – a začíname učiť deti na denný poriadok v MŠ.</p> <p>3. Panie učiteľky sa snažia ako-tak uložiť hračky.</p>
Odporúčanie do praxe:	Učiteľky sa rozdelia: jedna má dozor pri toaletách, druhá sleduje umývanie rúk.
9.00 hod.	<p>1. Sledujeme, ktoré je samostatné a vie sa vyzliecť samo, ktoré stojí a nevie a hmatom zisťujeme, ktoré má plienky. Tie zatiaľ necháme na pokoji.</p> <p>2. Keď si deti obliekajú po toalete, hneď im vyhrňajú rukávy (príprava na umývanie).</p> <p>Je to rýchlejšie, predídete namočeným rukávom a následnému prezliekaniu...</p> <p>3. Nakoniec si necháme deti s plienkami, zistíme, či je plienka suchá alebo ju treba vymeniť.</p> <p>4. Po „kontrolu“ si deti s plienkami umyjú ruky tiež.</p>
STOLOVANIE:	<p>Dávame pokyn, aby sa usadili k stolom. Prevažne si deti ochotne sadnú, ale určite nie všetky.</p> <p>Budú aj deti, ktoré nebudú rešpektovať žiadne pokyny, emócie žiaľu sú oveľa silnejšie a dieťa sa nevie upokojiť.</p> <p>TRPEZLIVOSŤ a POKOJ učiteľky je nutná.</p> <p>- Sú deti, ktoré netreba v takejto chvíli kontaktovať. Budú vás odmietať. Rešpektujte ich.</p> <p>- Sú deti, ktoré je nutné objasniť (metóda pevného objatia) alebo s ním komunikovať, rozptýliť ho, upriamiť pozornosť na niečo iné (hračku, knihu, spev, rozprávanie rozprávky, riekanky a pod.).</p>
Odporúčanie do praxe:	<p>► Ak už dieťa neplače, trváme na pokyne, ktorý sme dali, a dieťa si musí sadnúť.</p> <p>► Ak dieťa plače, ponúkame mu iné miesto na sedenie, napr. čo najbližšie k oknu alebo si dieťa vyberie miesto samo.</p> <p>► Ak chce stáť a plače, necháme ho stáť (časom si sadne aj samo).</p>

	<p>► Od prvého dňa učíme deti rituál priania „dobrej chuti“ pred jedlom.</p> <p>► Sledujeme, ktoré dieťa sa vie najesť samostatne, ktoré treba kŕmiť, ktoré dieťa nie je naučené na tuhú stravu a pozná len tekutú stravu z fľaše, ktoré úplne odmieta jesť...</p> <p>Po stolovaní berieme opäť deti na toaletu a k umývadlám – všetko zopakujeme ako pred stolovaním.</p>
<p>9.30 – 9.45 hod.</p> <p>Zámerná edukačná činnosť s deťmi:</p>	<p>Keďže ide o prvý deň, deti nepoznajú nás, my nepoznáme ich, navrhujem hudobno-pohybové hry.</p> <p>Ešte nikto nič lepšie nevymyslel ako HRU. Či už ju vnímame ako metódu, prostriedok alebo stratégiu, pre dieťa je prirodzená.</p> <p>Už Ján Amos Komenský vo svojich dielach Schola ludus (Škola hrou) a Veľká didaktika hovorí o učení sa hrou cez rôzne divadielka, dramatizácie, kde neodmysliteľne patrí pohyb, hudba, hovorí o názornej metóde (Orbic pictus), o spôsobe vyučovania, čo najľahšie a najzrozumiteľnejšie bez memorovania, drilu, stresu atď.</p> <p>Vypracoval mnoho učebných systémov, ku ktorým sa opäť vraciame v edukačnom procese, zdôrazňoval učenie ako hru a zábavu pre dieťa, vyjadroval presvedčenie, že nejestvuje človek, ktorý sa aspoň niečo nevie naučiť...</p>
<p>Praktické ukážky edukačného procesu v prvý deň adaptácie v MŠ</p> <p>1. deň v MŠ</p>	
<p>Motivácia:</p>	<p>(Deti sú voľne v priestore triedy).</p> <p>„Deti, kto sa ide so mnou hrať?“</p> <p>Nečakám a hneď začnem spievať pieseň My sme smelí vojaci. Pochodujem do kruhu a čakám, kto sa ku mne pridá. 7 – 8 detí k vám príde určite.</p> <p>(Ostatné sa pôjdu hrať s hračkami alebo sa zapozerajú na vás, alebo budú naďalej plakať.)</p> <p>Po doznení piesne ešte pochodujeme v kruhu raz a dva, raz a dva, po-cho-du-jú vo-ja-ci.</p>
<p>Odporúčanie do praxe:</p>	<p>Deťom, ktoré neprejavia o zámernú činnosť záujem, sa venuje tzv. stredná zmena učiteľky.</p> <p>Zámernú činnosť s deťmi realizuje učiteľka, ktorá je od rána</p>

	v triede (tzv. ranná zmena).
Expozičná časť:	<p>Poviem: „Čarujem, čarujem, všetky deti na zajkov.“ (Spievam, ukazujem a vyzvem deti, aby mi pomohli):</p> <p>1. <i>Zajačik poskakuj, ušiačik poskakuj, do kolieska krúť sa, krúť, do kolieska krúť sa, krúť.</i></p> <p><i>Zajačik, dupni nôžkou, ušiačik, dupni nôžkou, do kolieska krúť sa, krúť, do kolieska krúť sa, krúť.</i></p> <p>2. <i>Zajko teplý kožuch mal, po dvore sa prechádzal, poľovníček z krovia mieri, na zajačka puškou cieľi. Pif-paf, ojoj, utekaj už zajko môj... (Začnem behať a vyzvem deti, aby behali za mnou.)</i></p>
Odporúčanie do praxe:	Vždy musíte dbať, aby deti behali jedným smerom. To dosiahnete najskôr tak, že bežíte aj vy ako učiteľka alebo máte v ruke plyšového zajka a zajko kričí: „ <i>Jáj, pomoc, chytia ma!</i> “
Fixačná časť:	„Deti, urobíme kruh.“
Odporúčanie do praxe:	<p>1. Deti utvoria dva rady, stoja oproti sebe. Prvý rad sa drží za ruky, druhý rad tiež. Krajné deti chytia dieťa z radu oproti a cúvajú vzad až do vytvorenia kruhu.</p> <p>2. Nakreslite kriedou kruh, lanom, stuhou...</p> <p>3. Spolupracuje aj druhá kolegyňa.</p> <p>4. Začnite spievať Kolo, kolo, mlynské. Deti sa automaticky chytajú za ruky.</p> <p>Keď máte deti v kruhu, zahrajte sa hudobno-pohybovú hru Kolo, kolo, mlynské.</p>
Odporúčanie do praxe:	<p>U dvojročných detí je nutné konať rýchlo a bez zbytočných prestojov.</p> <p>Nevydržia dlho na jednom mieste, ich pozornosť je 1- až 2-minútová záležitosť a ak sa dovedy nič nedeje, odchádzajú tam, kde je to zaujímavejšie. Treba priamo a bezprostredne ukazovať, nie vysvetľovať.</p>
Hodnotenie:	<p>Každá edukačná činnosť sa končí hodnotením, neskôr aj sebahodnotením detí.</p> <p>Príklad:</p> <p>„No, my sme sa ale pekne hrali!“ Tu sú také šikovné deti!“ Začnem tleskať, deti sa pridajú určite tiež. (Všetko, čo vidia,</p>

	napodobňujú.)
HYGIENA:	Pravidelne sa opakujúci proces...
9.50 – 10.00 hod. Zmena pre deti – pobyt vonku:	<p>Táto časť dňa je najťažšia pre deti v prvý deň a v nasledujúcich dňoch adaptačného procesu.</p> <p>Deti nerozumejú, čo sa deje, nevedia, prečo sa obliekajú... Začnú plakať znova aj tie, čo už neplakali.</p> <p>Nemá zmysel nejako ľutovať či utešovať dieťaťko. Treba sa len milo prihovárať a opakovať: „Ideme sa do piesku hrať.“ (Túto činnosť deti určite z domu poznajú.)</p> <p>Presunieme sa do pieskoviska, dáme deťom hračky určené do piesku.</p> <p>Pri tejto činnosti sa prevažne deti upokoja, zabudnú na svoj žal, rozptýlia sa pri hre.</p> <p>Deti však nevydržia dlho pri jednej činnosti, preto je nutné ponúknuť deťom aj iné činnosti primerané k veku.</p> <p>Príklad:</p> <p>Kresba kriedou na chodník, chôdza na preliezačke – v tuneli, spoločná naháňačka s deťmi, rôzne pohybové hry...</p>
Odporúčanie do praxe:	<p>Odporúčam deti označiť reflexnými vestami, opaskami, šálmi, šatkami, čiapkami...</p> <p>Odporúčam každú chvíľu deti spočítať (sú v exteriéri, nevedia sa orientovať, rýchlo sa stratia, zamiešajú medzi iný kolektív detí).</p>
Poznámka autorky:	<p>Nie som zástancom vychádzok u malých detí.</p> <p>Čo je to za pobyt vonku, keď dieťa nebehá, nemá zvýšenú tepovú frekvenciu?</p> <p>Vychádzka je pre dieťa trest. Chce behať, liezť, hrať sa v piesku, s loptou a pod.</p> <p>Od rána realizujeme s deťmi zámerné edukačné činnosti zamerané na hru, pravidelné cvičenie, rozvíjanie intelektu.</p> <p>V exteriéri má dieťa oddychovať, venovať sa pohybovým spontánnym činnostiam, ktoré sú pre dieťa úplne prirodzené.</p> <p>Osobne by som zrušila pobyt vonku deliaci sa na tri etapy: prípravná, zámerná a spontánna. Ponechala by som len spontánnu etapu. Na spoznávanie dejov, súvislostí či</p>

	<p>prírodných javov máme predsa exkurzie, výlety, zámerná edukačná činnosť s environmentálnym cieľom sa môže organizovať aj v exteriéri.</p>
<p>11. hod – 11.30 hod.</p> <p>Odchod detí späť do budovy MŠ:</p>	<p>Dieťa spoznáva, že sa vraciame späť do budovy, je už unavené, možno aj hladné, ale hlavne sklamané, že rodič ešte stále neprišiel... a prichádza nový plač.</p>
<p>Hygiena – po pobyte vonku</p> <p>Stolovanie – obed</p> <p>Hygiena – po stolovaní</p>	<p>Pravidelne sa opakujúce denné činnosti.</p>
<p>Príprava na spánok:</p> <p>11.30 – 12.00 hod.</p>	<p>Prvé dni – opäť jedna z najnáročnejších činností pre učiteľky a hlavne deti.</p> <p>Všetky deti plačú, niektoré si vyžadujú fyzický kontakt, niektoré odmietajú ľahnúť si, niektoré odmietajú obliecť odev určený na spánok.</p> <p>TRPEZLIVOSŤ A POKOJ PEDAGÓGOV!</p> <p>Deti sa trápia, sú spontánne, vidíme presne to, čo naozaj prežívajú.</p>
<p>Odporúčanie do praxe:</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Požiadať rodičov, samozrejme, podľa ich pracovných možností, aby si deti vyzdvihovali z MŠ čo najskôr, v čase adaptácie, aspoň prvé tri dni od 14.00 hod. ▶ Musí prebehnúť proces obliekania do odevu na spánok od prvého dňa v MŠ. ▶ Nerátajte s tým, že všetky deti budú spať do 14.30 hod. Zobudí sa jedno s veľkým plačom a zobudí všetky. Nezabráňte tomu! Ale nebude to tak vždy. Príde čas, keď sa už deti prispôbia dennému poriadku v MŠ a budú spať do 14.30 hod. ▶ Dieťa, ktoré si odmieta obliecť pyžamo, treba rešpektovať. Skúste sa s ním primerane, trpezlivo a nenásilne rozprávať a vysvetliť, prečo sa práve prezliekame, upriamte pozornosť na iné deti, ako sa prezliekajú alebo sú už aj uložené v postieľkach, ale ak aj napriek tomu dieťa odmieta, rešpektujte to. ▶ Nebude to tak vždy. Po ukončení adaptačného procesu to

	už bude len úsmevná spomienka, ako dieťa reagovalo.
Spánok:	Sledujete deti a individuálne uspávate. Vezmite si dotazníky – anamnézy, ktoré ráno rodičia vypisovali, a pozrite si, ako dieťa doma zaspáva (potrebuje prítomnosť dospelého, hladenie, potrebuje niečo držať, napr. obľúbenú hračku, svoj vankúšik, čokolívek...). Je to veľmi dôležité, musíte sa čo najviac priblížiť procesu uspávania v domácom prostredí. Dieťa sa skôr upokojí a zaspí, ak to bude podobné ako doma.
Odporúčanie do praxe:	V prvý deň ešte neodporúčam rozprávku v žiadnej podobe (čítaná, reprodukováaná). Deti sú emočne veľmi rozrušené, nedokážu rozprávku vnímať a tešiť sa z nej. Určite odporúčam upokojujúcu relaxačnú hudbu.
Hygiena – po spánku Stolovanie – olovrant Hygiena – po olovrante	Pravidelne opakujúce sa činnosti.
	Lúčite sa s dieťaťom, rodičom podávate konkrétne informácie. Rodič to potrebuje vedieť a má na to právo. Je to aj v rámci spolupráce, nadväzovania prvých kontaktov s rodičmi, zoznamovania sa.
Odporúčanie do praxe:	Deti, ktoré zvládajú adaptáciu dobre, nemusia ísť domov skôr. Týmto sa učiteľka venuje podľa svojho uváženia a plánovania edukačného procesu popoludní. Je to veľmi individuálne. Budú deti, ktoré po troch dňoch už môžu ostať v MŠ 8 – 9 hodín a budú deti, ktoré by mali odísť domov po 5 – 7 hodinách. Bežná adaptácia trvá maximálne 10 dní (dva týždne).

1.4 Druhý deň v MŠ

Vstup do triedy:	Prebieha podobne ako ten prvý, ale už ráno nemáte toľko vysvetľovania a legislatívy. Druhý deň už začneme viesť deti k bežnému dennému poriadku, aký bude v priebehu školského roka.
Odporúčanie do praxe:	Deti, ktoré spolupracujú a sú pokojné, vediete k bežným činnostiam. Dôsledne, ale pokojne trváte na tom, aby uložilo za sebou

	<p>hračku, komunikujete s ním, spoznávate sa navzájom.</p> <p>Deťom, ktoré ešte plačú (a bude ich minimálne päť – šesť), ešte nedávame žiadne pokyny, len upokojujete a snažíte sa ich rozptýliť:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upriamiť pozornosť na hrajúce sa dieťa, ktoré neplače, - ponúknuť hudobnú hračku, - spoločné čítať (metóda Iona).
<p>Praktické ukážky edukačného procesu v čase adaptácie na MŠ:</p> <p>2. deň v MŠ</p>	
Ranné aktivity:	
Reagovať na pokyny učiteľky, pri upratovaní hračiek	<p>Deťom ponúknete akékoľvek hračky.</p> <p>Neodporúčam žiadne výtvarné či pracovné tvorivé činnosti v skupine.</p> <p>Nemá to zmysel, takmer všetky deti ešte plačú alebo sú smutné z odlúčenia...</p> <p>Ponecháte výber hry a hračky na dieťa.</p> <p>Skôr deti pozorujete, spoznávate, či dieťa preferuje jednu hračku, či vyhľadáva spoluhráča, či komunikuje s deťmi, diagnostikujete dieťa, či hovorí čisto, zrozumiteľne, či dieťa prejavuje známky agresivity (bije sa, hryzie, čo je veľmi častý jav u detí v tomto veku).</p> <p>Z hľadiska vývinovej psychológie viete, že ide o malé deti, ktoré chcú všetko a nič.</p> <p>Učiteľka má čo robiť, aby dávala pozor a mala oči všade, aj dve učiteľky sa nezastavia, to mi verte.</p> <p>Čo vidíme:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Deti, ktoré neplačú a už sa hrajú. ▶ Deti, ktoré chvíľami plačú, chvíľami sa už hrajú. ▶ Deti, ktoré nemajú záujem o hračky a plačú alebo len smutne sledujú iné deti.
Odporúčanie do praxe:	<p>Nechajte sa deti ráno dôkladne vyhrať (v každej vekovej skupine).</p> <p>Dospelý potrebuje rannú kávu, dieťa potrebuje rannú spontánnu hru podľa vlastného výberu.</p>

	<p>Činnosti, ktoré deti preferujú:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kreslenie, - modelovanie s plastelínou, - stavba komínov z kociek, - hry s kočikmi, - hry v detskej kuchynke, varenie, - hry s autami, - najobľúbenejšia činnosť, všetko, čo sa dá, vyhádzat' na zem.
<p>Ukladanie hračiek:</p>	<p>Odporúčam hneď od prvého, resp. druhého dňa zaviesť svoj vlastný rituál, ako dáte deťom signál na ukladanie hračiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - triangel, -spev: kto nám pomôže upratať hračky, pomôžte, deti, upratať hračky, - prihovára sa maňuška (každý deň rovnako).
<p>Odporúčanie do praxe:</p>	<p>Zazvoním na triangel a začnem spievať: „Kto nám pomôže upratať hračky? Pomôžte, deti, hračky upratať.“ Začnem ukladať sama a stále spievam to isté. Deti vás začnú napodobňovať. Neskôr, po niekoľkých dňoch, vám už deti budú upratovať samy. Čo urobí laik, ak deti nechcú upratovať? Začne nezmyselne kričať: „Ale okamžite tie hračky ulož, lebo...“ (Prichádza nejaká podmienka, nepríjemná pre dieťa.) Čo urobí učiteľ? Dovolím si podotknúť: dobrý kvalifikovaný učiteľ? Začne deti chváliť!!! Ukáže, ako si deti všíma a menovite chváli:</p> <p>Príklad:</p> <p>„Chválím Sofinku, ako krásne ukladá zvieratká.“ „Chválím Elinku, ako krásne ukladá bábiky.“ „Chválím Samka, ako ukladá autíčka na poličku.“</p> <p>Všetky deti chcú byť pochválené.</p> <p>Poznámka:</p> <p>Pozor, táto metóda pochvaly pri ukladaní hračiek je najúčinnějšía pri mladších deťoch. Na tie staršie už nezaberá. (Zaberajú jasné pravidlá, ktoré dieťa pozná a vie, že ich musí</p>

	rešpektovať a prečo: ak neodložím hračku, iný kamarát sa na nej potkne a môže si ublížiť, ak neodložím hračku, nebudem mať priestor na inú hru, ak neodložím hračku, nabudúce ju už nenájdem...).
Hygiena – po uprataní hračiek:	pravidelne
Pravidelné cvičenie, pestovanie pozitívneho návyku a postoja k pohybu	
Rušná časť:	<p>Deti sú primerane oblečené, bez svetrov a vhodne obuté.</p> <p>Motivácia: Čarujem, čarujem všetky deti na vojakov.</p> <ul style="list-style-type: none"> - pochod v kruhu - pieseň <i>My sme smelí vojaci</i> - chôdza v priestore kombinovaná s behom na pieseň <i>Zajko teplý kožuch mal</i>
Zdravotné cviky:	<p>1. Podpor drepmo</p> <p><i>Spadla hruška zelená- drep</i> <i>obila si kolená – predklon, kmity ku kolenám</i> <i>Teraz plače na zemi – drep, imitácia plaču</i> <i>dobré lieky dajte mi – krúženie rukami pred telom</i> <i>Ty si hruška nezbedník, – stoj, gesto hrozenia</i> <i>nepomôže ti už nik – úklony hlavičkou vpravo, vľavo</i> <i>Veď si dobre vedela, – pochod</i> <i>že si ešte nezrelá. – drep</i></p> <p>2. Stoj spojný, pripažiť</p> <p><i>Zajačik poskakuj, ušiačik poskakuj – skoky znožné, na mieste</i> <i>Do kolieska krúť sa krúť – točenie okolo vlastnej osi</i> <i>Zajačik, dupni nôžkou – podup pravou nohou</i> <i>Ušiačik, dupni nôžkou – podup ľavou nohou</i> <i>Do kolieska krúť sa, krúť – točenie okolo osi</i></p> <p>3. Sed znožný pokrčmo</p> <p><i>Pílime si polienko, – pažami vpravo, vľavo pod kolenami</i></p>

	<p><i>neprepíľ mi kolienko – pažami vpravo, vľavo pod kolená</i> <i>Píľime si polená – sed znožný</i> <i>až po samé kolená – predklon ku špičkám</i></p> <p>4. Ľah vzadu, obe nohy zdvih Bicyklovanie v rôznom tempe <i>Pomaly sa bicyklujem,</i> <i>hore brehom vykračujem.</i> <i>Rýchlo sa ja bicyklujem,</i> <i>dole brehom vykračujem.</i> Každý cvik opakujeme dva- až trikrát.</p>
Relaxácia:	<ul style="list-style-type: none"> - Ľah vzadu, nohy vystreté, položené na zemi. - Ľah vpredu a počúvanie zvukov – spev vtákov (otvorené okná pri cvičení a neskôr nahrávka z CD). - Spev piesne, učiteľka spieva, deti počúvajú.
Pohybová (hudobno-pohybová hra):	Kolo, kolo mlynské
Odporúčanie do praxe:	<p>Pripravte si vopred aspoň 10 takých tabuliek cvičení, budete to mať ľahšie pri príprave na edukačný proces s deťmi.</p> <p>V prvých dňoch, resp. aj mesiacoch preferujem skôr formu cvičenia s riekankami, básničkami a spevom.</p> <p>Nevolím ešte klasické zdravotné cviky s dodržaním fyziologickej krivky (t. j. hlava, krk, ramená, paže, chrbát, brušné svaly, stehenné svaly, dolné končatiny), prekrvenie vnútorných orgánov – poskoky na mieste, z miesta.</p> <p>Mladšie deti začínajú cvičiť vždy v ZP – sed.</p> <p>Len najstaršie deti môžu začať cvičiť v ZP – stoj.</p> <p>(ZP – základná poloha, základný postoj)</p>
Stolovanie – raňajky:	<p>Bude podobné ako v prvý deň:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Deti, ktoré už začnú samostatne jesť. ▶ Deti, ktoré treba kŕmiť. ▶ Deti, ktoré ešte stravu odmietajú. Skúšate to len v pozitívnom
Čo vidíme:	<p>rozhovore, v žiadnom prípade nenúťte deti jesť.</p>

Odporúčanie do praxe:	Komunikácia s rodičom, presná informácia o stravovaní dieťaťa v domácom prostredí a informácia rodičovi o stravovaní v MŠ.
Hygiena – po stolovaní:	Individuálne podľa potreby. U detí, ktoré stolujú čisto a neušpinia sa, nie je nutná hygiena bezprostredne po stolovaní.
9.30 – 9.45 hod. Zámerná edukačná činnosť s deťmi:	1. Zapojiť sa do spoločnej činnosti v hudobno-pohybovej hre „Oli, Oli, Janko“. 2. Povedať svoje meno pri predstavovaní sa v hre s bábkou.
Praktické ukážky edukačného procesu v prvý deň adaptácie v MŠ 2. deň v MŠ	
Motivácia:	(Deti sedia voľne v priestore na koberci, učiteľka stojí a v ruke má bábku). „Dobrý deň, deti,“ prihovára sa k deťom bábka – chlapec. „Volám sa Janko.“ „Som veľmi smutný, lebo by som chcel naučiť deti moju pesničku o mne.“ „Ale nepoznám žiadne deti.“ „Môžem sa s vami zoznámiť?“ (Bábka chodí jednotlivo ku každému dieťaťu a pýta sa: „Ako sa voláš?“) Keď už deti všetky povedali svoje meno, „Janko“ pokračuje.
Expozičná časť:	„Jéj, tak ja sa teším, ja mám nových kamarátov! A teraz vás naučím moju pesničku.“ Učiteľka spieva a ukazuje: „Oli, Oli, Janko, kľakni na kolienko, umývaj si líčka ako dve jabĺčka, podopri si bôčky, chyt' sa za vlásoky a vyber si koho chceš, koho najviac miluješ.“ Zopakujeme spolu s deťmi niekoľkokrát, podľa ich záujmu. Minimálne trikrát.
Odporúčanie do praxe:	
Fixačná časť:	Prihovára sa „Janko“: „Jéj, deti, tak ja sa veľmi teším. Naučil som vás svoju pesničku a ešte mám aj nových kamarátov.“ Ak je ešte pozornosť detí upriamená, môže „Janko“ menovať deti, ako si zapamätal a naschvál môže menovať deti inak. Napríklad: „A ty sa voláš žabka.“ (ježko, čiapka, topánka...)

	Deti sa budú smiať a opravovať ho, ako sa volajú naozaj.
Hodnotenie:	Môže hodnotiť „Janko“ alebo pani učiteľka: „Teším sa, že tu máme také šikovné deti, čo vedia povedať svoje meno.“ „To znamená, že už ste veľkí škôlkari.“ „ Za odmenu teraz pôjdeme von a budeme sa hrať s loptami.“
Odporúčanie do praxe:	Druhá pani učiteľka zapisuje, kto vedel povedať svoje meno, a hneď si urobíte aj diagnostikovanie na poznanie svojho mena. Ak je ešte veľa detí, ktoré plačú, odporúčam oddeliť deti do druhej miestnosti, ale dvere ostávajú otvorené. V tom prípade pani učiteľka nezapisuje, ale venuje sa plačúcim deťom. Deti sa z diaľky pozerajú na učiteľku, deti a bábku. Všetko vidia a zároveň nemajú pocit nátlaku, že niečo musia...
Hygiena – po aktivite:	Opakovaný, pravidelný proces
Príprava na pobyt vonku, pobyt vonku, odchod z pobytu vonku do MŠ:	Opäť plač. Nezabúdajme, že ide o 2. deň v MŠ. (Pribeh je podobný ako v prvý deň, ale dieťa už nie je tak intenzívne sklamané, už zistilo, že ide opäť do budovy MŠ.)
Hygiena – po pobyte vonku:	pravidelne
Stolovanie – obed:	Nenúťte deti všetko zjesť. Nikdy, počas celého školského roka. Nečakajte, kým vám dieťa začne dávať. Dosiahnete len to, že dieťa bude mať permanentný odpor k jedlu a nezvykne si na MŠ, resp. bude mu to trvať dlho, lebo mu tam nie je dobre. Malé dieťa vám nepovie konkrétne, prečo sa v MŠ necíti dobre, len bude ráno plakať a nebude sa tešiť. Až staršie dieťa vie povedať konkrétne, čo ho trápi... V praxi som sa stretla aj s tým, že všetky deti už spali a jedno malé dvoj- až trojročné dieťa so slzami v očiach muselo sedieť nad tanierom. Ostatné deti už cca 30 minút oddychovali na postieľkach. „Odborný“ argument učiteliek bol: „Je lenivá, nechce sa jej jesť.“

	Vraj deti treba naučiť jesť a rodičia sú nám vďační, že deti všetko zjedia. Súhlasím, ale nie takouto metódou či násilím. Urobte z jedenia hru, dá sa to.
Odporúčanie do praxe:	<p>Príklad:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Dohodnite sa s dieťaťom, rozdeľte porciu na polovicu, dieťa si vyberie, ktorú polovicu zje. ▶ Dáme možnosť: „Samo si vyber, čo chceš zjesť.“ ▶ Odpútajte dieťa počas kŕmenia príbehom, motiváciou. ▶ Chváľte dieťa, ako pekne zjedlo, hoci by išlo len o dve lyžice. Nabudúce to bude viac... ▶ „Za mamku, za ocka, za bračeka...“ – toto stále zaberá. ▶ Len nie násilie cez slzy a dávenie!!!
Spánok:	<p>Jemné uspávanie, dieťa, ktoré plače, hladkáte, tíšite. Rešpektujete deti, ktoré ešte potrebujú plienky, cumel' a postupne to odbúravate.</p> <p>Odporúčam zapnúť deťom na CD prehrávači hudbu – uspávanky. Deti to upokojuje, zaspia, aj keď ešte so slzičkami a vzlykaním.</p> <p>Používajte veľmi citlivý a trpezlivý prístup, ak sa dieťa pýta na mamu, ubezpečte ho, že príde...</p>

Prichádza tzv. kritický tretí deň

1.5 Tretí deň v MŠ

Ráno – vstup do MŠ:	<p>Je ráno, deti sa schádzajú.</p> <p>Neplačú, ale kričia, hádžu sa o zem, odmietajú sa prezliecť, rodič je zmätený, je mu do plaču...</p> <p>Netreba sa zľaknúť, treba rodičov ubezpečiť, že je to proces adaptácie, že je to kritický deň...</p> <p>DIEŤA VOLÁ O POMOC!!! Preto tak reaguje. VYDRŽAŤ!</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Sú rodičia, ktorí to citovo zvládnu a vydržia. ▶ No sú rodičia, ktorí potrebujú vašu odbornú pomoc. <p>Prídete do šatne. Dieťa vás zbadá, začne plakať ešte viac. Usmejete sa naň, požiadate rodiča, aby dieťa objal a rozlúčil sa.</p>
----------------------------	---

	<p>Vezmete dieťa do triedy, hoci aj neprezlečené, neprezuté.</p> <p>Rodič ostáva v šatni. Zamávate rodičovi spolu s dieťaťom, rodič odchádza.</p> <p>Realizujete metódu pevného objatia.</p> <p>Nehovoríte nič, je to zbytočné, dieťa je v amoku, nepočúva vás.</p> <p>Len ho hladkáte, upokojujete a pevne držíte.</p> <p>Keď prejde najväčší plač, vtedy sa dieťaťku prihovoríte, snažíte sa ho zaujať hračkou, deťmi, ktoré neplačú. Keď je už pokojné, vrátite sa do šatne a pokojne dieťa prezujete a prezlečiete.</p>	
Odporúčanie do praxe:	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vopred upozorniť rodičov na proces adaptácie. ▶ V tomto období tolerovať menšie nachladenia u detí, nech sa adaptácia neprerušuje, ak sa to dá a zdravotný stav nie je akútny. ▶ Na tretí deň adaptačného procesu zapnite deťom televízor s rozprávkou o krtkovi. Je to najobľúbenejšia rozprávka u malých detí, vytvoríte domáce prostredie a hlavne dáte nový prvok po dvoch dňoch... (Deti majú možnosť sledovať rozprávku v čase ranných hier, nie dlhšie). 	
	<p>Ostatné činnosti dňa prebiehajú podobne ako v prvé dva dni.</p> <p>Stále platí, že najťažšia emočná záťaž pre dieťa je ranný vstup do triedy, obliekanie na pobyt vonku, príprava na spánok a spánok.</p> <p>TRPEZLIVOSŤ a POKOJ!</p>	
Praktické ukážky edukačného procesu v prvý deň adaptácie v MŠ		
3. deň v MŠ		
9.30 – 9.45 hod.	<p>Opakovať tanečné prvky podľa vzoru učiteľky alebo obrazu (Spievankovo).</p> <p>www.martinus.sk/spievankovo</p>	1. Zapojiť sa do Janko.
Zámerná edukačná činnosť s deťmi:		2. Povedať svo
Motivácia:	(Deti sedia voľne na koberci.)	

	<p>Prichádza nový prvok – sledovanie DVD, hudobno-pohybového pásma určeného pre deti: „Spievankovo“.</p> <p>Učiteľka povie: „Deti, pripravila som si pre vás prekvapenie.“</p> <p>(Zapne TV, kde už má vopred pripravený program.)</p>
Expozičná časť:	<p>Spievankovo 2 (prevažná časť detí pozná „Spievankovo“ z domu)</p> <p>Po zapnutí programu začnete spievať a tancovať. Budú deti, ktoré sa spontánne pridajú k vám a automaticky vás začnú napodobňovať.</p> <p>Budú deti, ktoré vás budú sledovať a aktívne sa nezapoja. Podstatné je, že plakať už bude len jedno – dve deti.</p> <p>Približne po 5 – 7 minútach odporúčam DVD zastaviť a vybrať hudobný nástroj.</p> <p>Zahrajte deťom a zaspievajte pieseň, ktorú práve počuli a videli v TV. („Slniečko sa zobudilo“, „Kvety – tulipán, púpava“ ... a pod.).</p>
Odporúčanie do praxe:	<p>Hudobný nástroj na tretí kritický deň:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vzbudíte pozornosť u detí - vytvoríte veselú atmosféru - rozptýlite dieťa - ponúknete nový prvok, ktorý prevažne dieťa doma nemá - dieťa postupne spoznáva, že mu je v MŠ dobre
Fixačná časť:	<p>Opäť pustíte DVD, ale ponecháte aj hudobný nástroj. Pod vašim dozorom ponúknete deťom, nech si vyskúša „hrať“ na hudobný nástroj alebo ho aspoň ohmatá.</p> <p>Ak bude veľký záujem a pozornosť detí bude ešte sústredená, môžete deťom ukázať detské hudobné nástroje s možnosťou vyskúšať si ich. (Dosiahnete síce skôr hluk ako hudbu, ale určite vyvoláte u detí radosť).</p>
Hodnotenie:	pochvala
Odporúčanie do praxe:	<p>Pohyb a hudba je pre dieťa to najprirodzenejšie.</p> <p>Detský hudobný nástroj (DHN) musí mať každé dieťa. (Dieťa sa ešte nedokáže podeliť, počkať či spolupracovať vo dvojici.)</p>

Hygiena – po aktivite:	pravidelne
Príprava na pobyt vonku, pobyt vonku, odchod z pobytu vonku do MŠ:	Opäť zaradíte nový prvok, napríklad šmýkanie na šmýkačke pod vaším dozorom.
Hygiena – po pobyte vonku:	pravidelne
Stolovanie – obed:	pravidelne
Odporúčanie do praxe:	<p>Ak je všetko v norme, na tretí deň by už mali vedieť všetky deti, že musia sedieť pri stoloch a nebehajú po celej triede. Ešte stále sa nájdu deti, ktoré budú odmietať jesť. No už sa bude dať s nimi komunikovať a už vás aj budú počúvať, vnímať, čo hovoríte.</p> <p>Možno už pristúpia na dohodu a zjedia podľa vášho návrhu len prílohu (alebo sa samy rozhodnú, čo zjedia).</p>
Spánok:	Nový prvok! Pustíte peknú rozprávku na počúvanie (výber primeraný veku detí).
Odporúčanie do praxe:	<p>Na toaletu pustíte dieťa vždy a kedykoľvek počas spánku. Niektoré deti treba nachvíľu zobudiť (veľmi jemne a s citom) a dať na toaletu. Dieťa určite zaspí opäť.</p> <p>Postupne ich budete spoznávať a pristupovať k nim individuálne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dieťa vydrží, - dieťa stále potrebuje plienky, - ak dieťa zobudím a dám na toaletu, zaspí znova, - dieťa má občas „nehodu“ (zabezpečíte gumu pod plachtu).
Hygiena – po spánku	pravidelne
Stolovanie – olovrant	pravidelne
	Postupný odchod domov detí, ktoré to ešte potrebujú a trápia sa.
Zámerná edukačná činnosť:	<p>Deti, ktoré neplačú, spolupracujú:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kotúľanie loptičky, - kreslenie,

	- konštruktívne hry, - jednoduché stolové hry.
Odporúčanie do praxe:	Popoludní už nedávajte aktivity, kde má dieťa niečo spoznať. Budete stále rušené príchodom rodičov, a nie všetky deti uvidia, zažijú, čo majú. Skôr si vyberajte edukačné činnosti na upevnenie už známeho, alebo činnosti s individuálnym a individualizovaným prístupom k deťom.
Prvé tri dni deti úspešne zvládli.	

1.6 Štvrtý, piaty deň v MŠ

Tu nastane určite u niektorých detí zlom, začne to naberať ten správny spád a rodičia uvidia mierne zlepšenie.

No budú aj „vytrvalci“, ktorí to len tak ľahko nevzdajú a ranný proces bude podobný ako v tretí deň (rodič potrebuje pomoc učiteľky).

Odporúčanie do praxe:

Pridajte nový prvok: modelovanie, maľovanie.

Nastane viditeľné zlepšenie, ktoré už bude citeľné pre všetkých: pre deti, rodičov a učiteľky.

No netešme sa, prichádza víkend. Dieťa si myslí, že MŠ sa skončila a nevie, že po dvoch dňoch sa začne všetko od začiatku.

1.7 Šiesty až desiaty deň v MŠ

Pondelok na ďalší týždeň bude podobný ako bol tretí deň, prvý týždeň – kritický. No ten plač už nebude trvať dlho.

Dieťa si uvedomuje, že prichádza do známeho prostredia, so známymi tvármi a prvýkrát sa začne obzerať po okolí spontánne. Samo sa začne hrať, samo začne komunikovať s učiteľkami, deťmi, dokonca vás už začne napodobňovať.

Od utorka v druhom týždni to už ide k lepšiemu a lepšiemu...

Príde ráno, keď dieťa vojde do triedy pokojne, dokonca aj s úsmevom, a zamáva rodičovi.

Rodič bude mať konečne príjemný pracovný deň, bude v pohode, bez úzkosti, čo jeho malé dieťa v MŠ robí, či ešte plače, či už sa upokojilo.

Praktické ukážky edukačného procesu pre dvoj- až trojročné deti

	Veková kategória:	2- až 3-ročné deti
1.	Názov aktivity:	Kotúľanie loptičky
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia v kruhu v sede roznožnom. Učiteľka drží v ruke loptu, ktorá sa priamou rečou prihovára k deťom: „Dobrý deň, milé deti. Ja som vaša kamarátka loptička a prišla som medzi vás, ale neviem, ako sa voláte.“</p> <p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka zakotúľa prvému dieťaťu loptičku (vyberie také dieťa, o ktorom vie, že povie svoje meno). „Ako sa voláš? (zakotúľa loptičku počas otázky a vyzve dieťa, aby loptičku chytilo) Dieťa drží loptu v ruke a povie svoje krstné meno. Potom učiteľka vyzve dieťa, aby jej loptičku vrátilo a ten istý proces sa opakuje pri každom dieťati.</p> <p>Záver – hodnotenie:</p> <p>„Jéj, deti, teším sa, že už vás poznám a že tak pekne viete povedať svoje meno. Ahoj!“ a učiteľka odloží loptičku.</p> <p>Hra musí prebehnúť rýchlo a pružne, lebo deti dlho nevydržia sedieť a sústrediť sa.</p> <p>Ak sa niektoré dieťa zdvihne a odíde počas hry k inej hračke, činnosti, treba ho nechať, nech ide.</p> <p>Neskôr, keď už bude adaptácia ukončená, trváme na tom, aby dieťaťko ešte vydržalo, ale nie v prvých dňoch, keď ešte prebieha adaptácia na MŠ.</p> <p>Obmena hry:</p> <p>Učiteľka loptu neodloží, ale ponúkne ju deťom na hranie. Ak ide o malé loptičky, ponúkne aj viac loptičiek.</p>
	Odporúčanie do praxe:	
	Cieľ hry:	Zapojiť sa do spoločnej aktivity, vedieť povedať svoje meno, spoznať mená iných detí, podeliť sa o hračku, spoznať sed roznožný, spoznať cielené kotúľanie loptičky.
	Diagnostikovanie detí:	výslovnosť detí, manipulácia s loptičkou – úchop, koordinácia, používanie pravej, ľavej ruky, aktivita dieťaťa – záujem, nezáujem o hru, zrelosť pre skupinovú či spoločnú aktivitu...

	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	2- až 3-ročné deti
2.	Názov aktivity:	Maľujeme slniečko
	Cieľ hry:	Spoznať maľovanie, tematické maľovanie, techniku maľovania, žltú a oranžovú farbu, kruhový tvar (nemenovať ho ešte, resp. nevyžadovať od detí), spoznať či sa mi páči maľovanie alebo nie, zapojiť sa do skupinovej činnosti, spoznať proces hodnotenia, pochvaly, výstavky, uvedomiť si vlastnú dôležitosť a jedinečnosť, vydržať pri činnosti a dokončiť ju.
	Diagnostikovanie detí:	Pomenovanie farby (možno aj tvaru). Pozná dieťa maľovanie, maľovalo aj doma? Vie, čo je farba, nechce ju ochutnať? Ktorú ruku používa pri maľovaní? Prehadzuje štetec z ruky do ruky? Je už vyhranený pravák alebo ľavák (aj keď ešte nemusí byť?), zapojilo sa do činnosti, prejavilo záujem? Vydržalo až do konca? Maľuje smelo? ...
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	2- až 3-ročné deti
3.	Názov aktivity:	Hudobný nástroj
	Priebeh edukačného procesu:	Motivácia: Deti sedia voľne na koberci, v celom priestore. Učiteľka nepovie nič, len začne hrať na hudobnom nástroji a spievať detskú pieseň. Malo by ísť o pieseň, ktorú už deti spievali a imitovali pohybom v predošlé dva dni. Zajačik poskakuj, Kolo, kolo mlynské, Zajko teplý kožuch mal, Slniečko sa zobudilo, My sme smelí vojaci...
	Odporúčanie do praxe:	Expozícia: „Deti, ja vám budem hrať a spievať a vy môžete tancovať.“ Pomáha učiteľka zo strednej zmeny, koordinuje tanec a pohyb detí, aby si neublížili, deti, ktoré nechcú tancovať, nemusia, posadíme ich k stolu a dáme im k stolom hračky, učiteľka, čo hrá na hudobnom nástroji, musí byť tvárou k deťom. Fixácia: Ponúkneme deťom hudobné nástroje: ozvučné drierka, bubienok, detské klávesy.

		<p>Ak vidíme záujem u detí, čo určite bude, lebo deti, hudba a pohyb je to najprirodzenejšie na svete, môžeme nechať deti sledovať na DVD prehrávači Spievankovo 1, 2, 3.</p> <p>(www.martinus.sk/spievankovo)</p> <p>(Deti DVD poznajú z domáceho prostredia a veľmi sa tešia.)</p> <p>Obe učiteľky sa pridajú k deťom.</p> <p>Záver:</p> <p>Pochvala za tanec a dôraz, ako je u nás v MŠ dobre a ako pekne sa spolu hráme a máme sa radi.</p>
	Cieľ hry:	<p>Zapojiť sa do spoločnej aktivity, spievať a tancovať, vnímať obsah piesne, hra na telo, hra na DHN, spoznať DHN, upevňovať si detský repertoár, tvoriť si hudobné portfólio, napodobniť vzor, vlastná tvorivá tanečná improvizácia, pohybovať sa v priestore, rešpektovať okolie, rozširovať si slovnú zásobu (pasívnu, aktívnu), prebudiť záujem o hudbu, pohyb, tvoriť k nim pozitívny vzťah...</p>
	Diagnostikovanie detí:	<p>Vie dieťa napodobňovať? Improvizuje? Má o hudbu, DHN záujem, je aktívne či pasívne? Má niektoré dieťa predpoklady na nadanie v speve, udrží melódiu? Má dieťa dobrú mechanickú, zrakovú, pohybovú pamäť? ...</p>
	Pobyt vonku	
	Veková kategória:	2- až 3-ročné deti
4.	Názov aktivity:	Obláčik a dážď
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia na lavičkách (alebo stoja – podľa možností na školskom dvore).</p> <p>Učiteľka nakreslí veľký obláčik – mrak s príbehom: „Deti, tento mráčik je veľmi smutný, lebo nevie, ako má pršať. Pomôžeme mu?“ učiteľka začne spievať pieseň Prší, prší, len sa leje, počas spevu kreslí malé čiarky (kvapky) pod obrázkom obláčika.</p> <p>Expozícia:</p> <p>„Deti, pomôžte mi.“ Učiteľka deťom rozdá kriedy a deti kreslia a spievajú tiež.</p> <p>Deťom dajte biele kriedy, predpokladáme, že deti už pieseň spoznali, môžeme spievať len prvé dva verše: „Prší, prší, len sa leje,</p>

	Odporúčanie do praxe:	<p>mačička sa z okna smeje,“ a opakujeme niekoľkokrát po sebe.</p> <p>Učiteľka zdôrazní, že malé čiarky sú kvapky – dážd’.</p> <p>Ak deti „tvoria“ svoj vlastný dážd’, nebránime im, ak to nie sú čiarky alebo kruhy, čmáraniny a pod.</p> <p>Záver – pochvala:</p> <p>„Jéj, deti, ja už nie som smutný. Vy ste ma naučili, ako vyzerá dážd’ a ja to už teraz budem vedieť, ďakujem vám.“</p> <p>Učiteľka povie: „Nemáš za čo, mráčik obláčik, aj my ti ďakujeme, že si nás naučil, ako sa kreslí dážd’.“</p> <p>Potom necháme výber hry na deti. Tie, ktoré chcú, pokračujú v kresbe, ponúkame deťom aj iné hračky (bicykle, kolobežky, lopty, formičky do pieskoviska a pod).</p>
	Cieľ hry:	<p>Zapojiť sa do spoločnej činnosti, spoznať hrubý grafický materiál, spoznať prvú grafomotoriku, spoznať tematickú kresbu, spoznať, že moja práca má zmysel, pomáham niekomu, rešpektovať kamaráta pri činnosti.</p>
	Diagnostikovanie detí:	<p>Pozná dieťa kriedu? Vie nakresliť čiary? Spolupracuje? Rešpektuje pokyny učiteľky? Pozná farby? Vie sa orientovať v rovine, v priestore? ...</p>
	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	2- až 3-ročné deti
5.	Názov aktivity:	Domček pre slimáka
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Učiteľka si pri jednom stole pripraví vopred vystrihnuté makety slimáčka, nastrihanú vlnu – všetky farby vlny budú spolu v jednej veľkej nádobe. Dieťa sa učí nabrať si do päste malú hrst’ vlny.</p> <p>Na nalepovanie použijeme lepiace tyčinky.</p> <p>Odporúčam použiť farby vlny (žltú, červenú, modrú, zelenú) alebo len jednu – dve farby, ak chceme od detí, aby farbu pomenovali.</p> <p>Motivácia:</p> <p>„Deti, pozrite sa, aký je slimáčik smutný. Nemá svoj domček. Pomôžeme mu?“ (áno)</p>

	<p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka názorne ukáže deťom celý pracovný postup a všetko slovne opisuje. (Pozerajú sa všetky deti, ktoré sú už v MŠ. Tým deťom, čo postup nevidia, učiteľka vysvetľuje individuálne.)</p> <p>„Natrieme domček lepidlom, vezmeme vlnu a takto rúčkami pritlačíme na domček slimáčika.“</p> <p>Učiteľka zdvihne maketu slimáka do výšky, aby všetky deti videli, a povie: „Pozrite sa, deti, ako sa slimáčik usmieva a teší, že má taký krásny farebný domček.“</p> <p>Potom pracuje učiteľka postupne s deťmi. Odporúčam pracovať maximálne s dvoj- až trojčlennou skupinou detí, lebo to fyzicky a psychicky nezvládnete.</p> <p>Ozdobené slimáčky dávame na iný stôl, kde sa postupne tvorí výstavka pribúdajúcich slimákov.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Deti vytvoria kruh, chytia sa za ruky a pozerajú sa na hotové práce. Všetky slimáčky sa tešia, že majú pekné domčeky, zatlieskame si, že sme to zvládli a môžeme si zaspievať pieseň O slimákovi.</p> <p><i>Slimák, slimák, vystrč rožky, dám ti masla na parožky, a keď ich vystrčíš, uvidíš svoj dom, môžeš bývať v ňom.</i></p>
Cieľ hry:	Spoznať techniku lepenia, spoznať vlnu a prácu s ňou, spoznať obrázok slimáka (môže byť aj ukážka živého slimáka), spoznať zmysel svojej práce, spoznať pochvalu, pieseň...).
Diagnostikovanie detí:	Tempo pri práci, pozornosť, záujem o činnosť, či pomenuje farby (vlny), rešpektuje pokyn učiteľky. Pomáha iným, berie iným?...
Zámerná edukačná činnosť:	
Veková kategória:	2- až 3-ročné deti

6.	Názov aktivity:	Ja som žabka
	<p>Priebeh edukačného procesu:</p>	<p>Motivácia:</p> <p>Učiteľka si pripraví na zem – na koberec veľký kus modrej látky (najlepšie kruh).</p> <p>Deti sedia vedľa na koberci a sledujú, čo pani učiteľka robí.</p> <p>„Deti, kde bolo, tam bolo, bol raz jeden rybník. A v tom rybníku plávali rybky.“ (Ako rozpráva, ukladá na plochu látky obrázky rybičiek.)</p> <p>Expozícia:</p> <p>„Pri rybníku žijú aj kamarátky žabky a spievajú si takúto pesničku:</p> <p><i>„Ja som žabka, ty si žabka, my nemáme nič takého, jedna labka, druhá labka, krídelka žiadneho.</i></p> <p><i>Úva kva-kva, úva kva-kva, my nemáme nič takého, jedna labka, druhá labka, krídelka žiadneho.“</i></p> <p>http://www.youtube.com/watch?v=dHyzBEzv5k0.</p> <p>„Čarujem, čarujem, všetky deti na žabky.“</p> <p>Deti sa postaví okolo kruhu a spievajú spolu s učiteľkou. Na refrén deti urobí krok vpred. Neskáčeme, keď spievame. Je to neprirodzené a pre dieťa veľmi namáhavé.</p> <p>(zopakujeme 2-krát)</p> <p>Zmena:</p> <p>„Výborne, deti, a teraz si to pozrieme na obrazovke.“</p> <p>Pustíme deťom videoukážku zo Spievankova 3.</p> <p>Deti pozerajú, spievajú a napodobňujú, čo vidia.</p> <p>Potom videoukážku zastavíme, vrátíme sa späť do priestoru a zopakujeme ešte jedenkrát.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Posadíme deti na koberec do priestoru a ukážeme obrázky rôznych žabiek (skutočné fotografické zábery z kníh, encyklopédie). Opíšeme si, ako žabka vyzerá, a napodobňujeme, ako pláva (detailnejšie informácie o žabke si necháme na neskôr, vo vekových skupinách 4 – 6 rokov).</p> <p>3 – 4 roky dieťaťa – pridáme, že sa živí hmyzom</p>

		4 – 5 rokov dieťaťa – pridáme, že žije vo vode aj na suchu 5 – 6 rokov dieťaťa – pridáme vývoj: žubrienka – žaba
	Cieľ hry:	Napodobňovať, zraková a sluchová pamäť, priestorová orientácia, hudobný repertoár, informácie o žabke, spolupráca v skupine, ohľaduplnosť voči kamarátovi, rešpektovať pokyny dospelého, aplikovať v hre, čo vidím...
	Diagnostikovanie detí:	Čistota spevu, hudobný sluch, záujem, spolupráca, aktivita, úroveň napodobňovania, pamäť...
	Pobyť vonku:	
	Veková kategória:	2- až 3-ročné deti
7.	Názov aktivity:	Pozorovanie hmyzu
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>„Deti, hrali sme sa na žabky, videli sme v knihe a na fotkách chrobáčky. Teraz pôjdeme na náš dvor a budeme hľadať chrobáčky. Kto nájde, zavolá ma a chrobáčka si vezmeme do skla.“ (veľké akvárium)</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti chodia v priestore a hľadajú hmyz. Postupne si ich spolu s pôdou a listami dávame do akvária.</p> <p>Deti spontánne opisujú, čo vidia, čo práve chrobák robí, kde lezie, akej je farby a pod.</p> <p>Následne sa deti idú hrať podľa vlastného výberu.</p> <p>Pre odchodom do triedy slávnostne chrobáčky pustíme späť do prírody s dôrazom, že tam patria, tam je ich domov a aj preto, že detičky sú dobré, majú dobré srdiečka a nechcú chrobáčikom ublížiť.</p>
	Cieľ hry:	Pozorovať hmyz v prírode, spoznať niektoré druhy (lienka, mravec), opísať, čo robia a ako vyzerajú.
	Diagnostikovanie detí:	Vzťah k hmyzu (strach, odpor, ničenie), zapájanie sa do spoločnej aktivity, záujem o pozorovanie, aké majú deti poznatky a skúsenosti z domáceho prostredia (rodinné výlety).

2 TROJ- AŽ ŠTVORROČNÉ DETI

2.1 Základné rozvojové možnosti troj- až štvorročných detí

Troj- až štvorročné deti sú ešte málo samostatné. Postupne sa táto situácia mení, pretože v tomto veku prudko prebieha proces osamostatňovania dieťaťa. Najmä pri utváraní a osvojovaní návykov a zručností samoobsluhy, ale aj v iných činnostiach dieťa často opakuje „ja sám“, čo je prejavom jeho rastúcej autonómie. Proces sebauvedomovania úzko súvisí s vývinovou zvláštnosťou tohto obdobia, ktorá sa v správaní dieťaťa prejavuje ako tzv. „detský vzdor“ alebo ako detský negativizmus. Tieto prejavy správania postupne doznievajú. Dieťa sa stáva osobnosťou, uvedomuje si svoje „ja“ a postupne nadobúda vlastnú identitu. City dieťaťa sa vyznačujú ambivalentnosťou (protichodnosťou). Z tohto dôvodu býva dieťa citovo nestále, náladové a rozrušia ho aj úplné maličkosti. Preto je naďalej dôležité v materskej škole venovať pozornosť utváraniu pocitu istoty a bezpečia.

Dieťa sa už pohybuje s väčšou istotou, pri chôdzi a behu udržiava lepšiu stabilitu. Postupne sa zlepšuje hrubá motorika a celková koordinácia pohybov. Zdokonaľuje sa manipulácia s predmetmi a utvárajú sa základy jemnej motoriky. Výrazne sa utvárajú a zdokonaľujú kultúrno-hygienické a mravné návyky, ako aj samoobslužné návyky a elementárne pracovné zručnosti. Dôležité je, aby učiteľka na samostatné osvojenie samoobslužných zručností detí vytvorila v triede atmosféru pohody a poskytla im primeraný čas na vykonanie týchto činností. V tomto období pretrváva zmyslovo-pohybové myslenie detí a postupne nastupuje konkrétne-názorné myslenie. Úlohy dieťa naďalej rieši predovšetkým na manipulačnej a pohybovo-vnemej úrovni, vtedy, keď má bezprostredný kontakt s predmetmi a hračkami, v činnosti alebo so spoluprácou dospelých. Vnímanie naďalej charakterizuje synkretizmus. Dieťa nedokáže podrobne analyzovať vnímaný objekt, rozčleniť ho na časti a potom ich spojiť do uzavretého celku. Postrehuje globálne, obrysovým a povrchným spôsobom. V predmetoch a javoch vyčleňuje tzv. silné vlastnosti, ktoré mimovoľne upútávajú pozornosť a možno ich ľahko postrehnúť. Sú to vlastnosti vonkajšieho vzhľadu, napríklad krikľavá farba, neobyčajný tvar, hlasný a opakujúci sa zvuk a pod. Postupne sa však zmyslové vnímanie spresňuje, napríklad dieťa dotykom rozlišuje tvar a povrch vecí, rozoznáva vône a základné chute, rozlišuje a pozná základné farby, pohybom reaguje na rytmus hudby a iné. Výrazné pokroky možno zaznamenať z hľadiska rozvoja jazykovej správnosti rečového prejavu dieťaťa, ako aj rozširovania slovnej zásoby. Postupne sa začína objavovať otázka „prečo?“. Pozornosť dieťaťa je ešte nestála a krátkodobá. Dieťa rýchlo mení predmet svojich záujmov, čo vyplýva okrem vnútorných predpokladov aj z vysokého stupňa zvedavosti dieťaťa o okolitý svet. Hra dieťaťa preto trvá krátko a je pomerne jednoduchá. Udržiava si individuálny rás aj napriek tomu, že sa súbežne hrá niekoľko detí vedľa seba, nie však spolu. V závere tretieho roku utvárajú deti 2- až 3-členné skupinky a objavujú sa náznaky spoločnej skupinovej hry. (PVV, K. Guziová, 1999, ISBN 80- 967721-1-2).

Praktické ukážky edukačného procesu pre troj- až štvorročné deti

	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	3- až 4-ročné deti
1.	Názov aktivity:	Kotúľanie loptičky
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia v kruhu v sede roznožnom. Učiteľka drží v ruke loptu, ktorá sa priamou rečou prihovára k deťom: „Dobrý deň, milé deti. Ja som vaša kamarátka loptička a prišla som medzi vás, ale neviem, ako sa voláte.“</p> <p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka zakotúľa prvému dieťaťu loptičku (vyberie také dieťa, o ktorom vie, že povie svoje meno). „Ako sa voláš?“ (zakotúľa loptičku počas otázky a vyzve dieťa, aby loptičku chytilo). Dieťa drží loptu v ruke a povie svoje krstné meno. Potom učiteľka vyzve dieťa, aby zakotúľalo loptičku inému kamarátovi a ten istý proces sa opakuje pri každom dieťati.</p> <p>Obmena: Po predstavení sa deti si kotúľajú loptičku voľne, bez predstavovania, ale oslovujú svojho kamaráta: „Zuzka, chytaj!“ (Zuzka je v strehu a čaká na loptičku.)</p> <p>Záver – hodnotenie:</p> <p>„Jéj, deti, teším sa, že už vás poznám a že viete pekne povedať svoje meno. Ahoj!“ a učiteľka odloží loptičku.</p> <p>Odporúčanie do praxe:</p> <p>Hra musí prebehnúť rýchlo a pružne, lebo deti dlho nevydržia sedieť a sústrediť sa, aj keď už ide o 3- až 4-ročné deti.</p> <p>Ak sa niektoré deti zdvihne a odíde počas hry k inej hračke, činnosti, treba ho nechať.</p>
	Cieľ hry:	Zapojiť sa do spoločnej aktivity, vedieť povedať svoje meno, poznať mená iných detí, podeliť sa o hračku, spoznať sed roznožný, precvičovať ciele kotúľanie loptičky.
	Diagnostikovanie detí:	Výslovnosť detí, manipulácia s loptičkou – úchop, koordinácia, používanie pravej, ľavej ruky, aktivita dieťaťa – záujem, nezáujem o hru, zrelosť pre skupinovú či spoločnú aktivitu...

	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	3- až 4-ročné deti
2.	Názov aktivity:	Maľujeme slniečko
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sa pozerajú, ako si učiteľka pripravuje pomôcky pri jednom stole. (prebieha vnútorná motivácia, zvedavosť u detí)</p> <p>Príprava: Učiteľka si pripraví vopred šesť misiek, šesť okrúhlych štetcov a šesť výkresov A3. (My máme v triede stoly vyrobené podľa nášho želania, teda sú väčšie ako klasické stoly, a preto sa výkresy dajú rozložiť. Ak máte klasické stoly, odporúčam dať maľovať len štyri deti, dve a dve sediace oproti sebe.)</p> <p>Expozícia:</p> <p>V miskách už majú deti rozrobenú žltú alebo oranžovú temperovú farbu s vodou. Deti priamo do misky namočia štetec a maľujú kruh na výkres.</p> <p><u>Odporúčanie do praxe:</u></p> <p>Pri tvorivých výtvarných činnostiach sa nemá z hľadiska metodiky ukazovať, ako maľovať.</p> <p>Zoberieme dieťaťu ruku, v ktorej má štetec, a ukážeme, ako má dieťa krúžiť po výkrese (len vo vzduchu nad výkresom).</p> <p>Malé deti majú tendenciu niečo namaľovať a potom to celé prekryjú „čmáraním“, lebo majú radosť z maľovania.</p> <p>Odporúčame po maľbe slniečka – kruhu zobrať výkres s pochvalou, aké je to krásne, hneď dať dieťaťu iný výkres a na ňom ho už nechať „tvoriť“ podľa vlastného výberu.</p> <p>Ak dieťa trvá na prvom výkrese, samozrejme, nevezmeme mu ho.</p> <p>Fixácia: výstavka, pochvala</p> <p>Všetky výkresy dáme na vedľajší stôl a po ukončení činnosti postavíme deti okolo výstavky, pochválime ich za prácu a zatlieskame si alebo si zaspievame pieseň „Slniečko sa zobudilo“ (len prvú slohu).</p> <p>Deti, ktoré práve nemaľujú, hrajú sa v priestore ľubovoľné hry s hračkami.</p>

		Vyzveme niektoré dieťaťko, aby nám ukázalo, ktorá práca sa mu páči (nežiadame ešte zdôvodnenie).
	Cieľ hry:	Spoznať maľovanie, tematické maľovanie, techniku maľovania, spoznať alebo aj pomenovať žltú a oranžovú farbu, spoznať kruhový tvar (nemenovať ho ešte, resp. nevyžadovať od detí), spoznať, či sa mi páči maľovanie alebo nie, zapojiť sa do skupinovej činnosti, vnímať proces hodnotenia, pochvaly, výstavky, uvedomiť si vlastnú dôležitosť a jedinečnosť, vydržať pri činnosti a dokončiť ju.
	Diagnostikovanie detí:	Pomenovanie farby (možno aj tvaru), ktorú ruku používa pri maľovaní. Prehadzuje štetec z ruky do ruky? Je už vyhranený pravák alebo ľavák (aj keď ešte nemusí byť), zapojilo sa do činnosti, prejavilo záujem? Vydržalo až do konca? Maľuje smelo? ...
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	3- až 4-ročné deti
3.	Názov aktivity:	Hudobný nástroj
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia voľne na koberci v celom priestore. Učiteľka nepovie nič, len začne hrať na hudobnom nástroji a spievať detskú pieseň. Malo by ísť o pieseň, ktorú už deti spievali a imitovali pohybom počas predošlých dvoch dní.</p> <p>Ľavá nôžka, pravá nôžka, zatancujeme si troška, hlboko sa pokloníme a veselo zatočíme. Čížiček, čížiček, vtáčik maličký, či ty vieš, čížiček, ako sejú mak?</p> <p>Expozícia:</p> <p>„Deti, ja vám budem hrať a spievať a vy môžete tancovať.“ Deti tancujú voľne v priestore.</p> <p>Deti, ktoré nechcú tancovať, nemusia, posadíme ich k stolu a dáme im hračky k stolom alebo nakresliť vtáčika, mamu...</p> <p>Odporúčanie: Učiteľka, čo hrá na hudobnom nástroji, musí byť tvárou k deťom!!!</p> <p>Obmena: Tancujú iba dievčatká, chlapci sedia a potom naopak.</p>

	<p>(zopakujeme jedenkrát dievčatká a jedenkrát chlapci)</p> <p>Obmena:</p> <p>Ponúkneme deťom hudobné nástroje: ozvučné drievka, bubienok, detské klávesy.</p> <p>Pozor, aby sme zachovali kultúru a úctu k hudbe a nevznikol hluk a trieskanie na hudobných nástrojoch.</p> <p>Ponúkneme DHN všetkým deťom, názorne ukážeme, ako sa hrá na DHN a deti postupne vystriedame.</p> <p>Ak vidíme záujem u detí, čo určite bude, lebo deti, hudba a pohyb je to najprirodzenejšie na svete, pridáme ešte takú pieseň, čo majú deti rady a žiadajú si ju aj inokedy.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Krátky rozhovor, ktoré piesne sme si spievali. Zopakujeme si, ako sa volajú DHN (detské hudobné nástroje).</p> <p>Záver – hodnotenie:</p> <p>Pochvala za tanec a dôraz, ako je u nás v MŠ dobre a ako sa pekne spolu hráme a máme sa radi.</p>
Cieľ hry:	Zapojiť sa do spoločnej aktivity, spievať a tancovať, vnímať obsah piesne, hra na telo, hra na DHN, spoznať DHN, upevňovať si detský repertoár, tvoriť si hudobné portfólio, napodobniť vzor, vlastná tvorivá tanečná improvizácia, pohybovať sa v priestore, rešpektovať okolie, rozširovať si slovnú zásobu (pasívnu, aktívnu), prebudiť záujem o hudbu, pohyb, tvoriť k nim pozitívny vzťah...
Diagnostikovanie detí:	Napodobňuje učiteľku, vzor či uprednostňuje improvizáciu? Má o hudbu, DHN záujem, je aktívne či pasívne? Má niektoré dieťa predpoklady na nadanie v speve, udrží melódiu? Má dieťa dobrú mechanickú, zrakovú, pohybovú pamäť primerane veku?
Pobyt vonku:	
Veková kategória:	3- až 4-ročné deti

4.	Názov aktivity:	Obláčik a dážď
	<p>Priebeh edukačného procesu:</p> <p>Odporúčanie do praxe:</p>	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia na lavičkách (alebo stoja, podľa možností na školskom dvore).</p> <p>Učiteľka nakreslí veľký obláčik – mrak s príbehom: „Deti, tento mráčik je veľmi smutný, lebo nevie, ako má pršať. Pomôžeme mu?“ učiteľka začne spievať pieseň Prší, prší, len sa leje, Klope, klope dáždik alebo akúkoľvek pieseň o daždi, ktorú deti poznajú. Počas spevu kreslí malé čiarky (kvapky) pod obrázkom obláčika.</p> <p>Expozícia:</p> <p>„Deti, pomôžte mi.“ Rozdá deťom kriedy a deti kreslia svoj mráčik – obláčik a svoje kvapky a spievajú.</p> <p>Deťom dajte biele a modré kriedy, predpokladáme, že deti už pieseň poznajú.</p> <p>Ak deti „tvoria“ svoj vlastný dážď, nebránime im, ak to nie sú čiarky, alebo kruhy, čmáraniny a pod.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Imitácia pohybom, ako prší.</p> <p>Záver – pochvala:</p> <p>„Jéj, deti, ja už nie som smutný. Naučili ste ma, ako vyzerá dážď a ja to už teraz budem vedieť, ďakujem vám.“</p> <p>Učiteľka povie: „Nemáš za čo, mráčik – obláčik, aj my ti ďakujeme, že si nás naučil, ako sa kreslí dážď.“</p> <p>Potom necháme výber hry na deti. Ktoré chcú, pokračujú v kresbe, ponúkneme deťom aj iné hračky.</p>
	Cieľ hry:	Nakresliť kriedou na chodník konkrétny obrázok, spievať známe piesne, pomenovať modrú, prípadne aj bielu farbu, precvičovať grafomotoriku vychádzajúcu z ramena.
	Diagnostikovanie detí:	Vyhranenosť pravej, ľavej ruky, záujem o kresbu, pomenovanie farieb, tematická kresba, spolupráca, záujem o spoločnú činnosť, vzťah ku kresbe, spevu, pohybová improvizácia, napodobňovanie.
	Ranná aktivita:	

	Veková kategória:	3- až 4-ročné deti
5.	Názov aktivity:	Domček pre slimáka
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Učiteľka si pri jednom stole pripraví vopred vystrihnuté makety slimáčika, vlnu nastrihanú na malé kúsky a lepidlo v mištičkách. Zmena oproti dvojročným deťom bude v tom, že učiteľka vlnu podľa farieb do ľubovoľných nádob a lepidlo bude tekuté v miskách. Ešte stále bude mať každé dieťa svoju misku s lepidlom.</p> <p>Motivácia:</p> <p>„Deti, pozrite sa, aký je slimáčik smutný. Nemá svoj domček. Pomôžeme mu? (áno)“</p> <p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka názorne ukáže deťom celý pracovný postup a všetko slovne opisuje. (Pozerajú sa všetky deti, ktoré sú v MŠ. Tým deťom, čo postup nevidia, učiteľka vysvetľuje individuálne.)</p> <p>„Natrieme domček lepidlom, vezmeme červenú vlnu a takto rúčkami pritlačíme na domček slimáčika. Teraz si vezmeme modrú vlnu, zelenú, žltú...“</p> <p>Učiteľka zdvihne maketu slimáka do výšky, aby všetky deti videli, a povie: „Pozrite sa, deti, ako sa slimáčik usmieva a teší, že má taký krásny farebný domček.“</p> <p>Potom už učiteľka pracuje postupne s deťmi. Odporúčam pracovať maximálne s dvoj- až trojčlennou skupinou, lebo to fyzicky a psychicky nezvládnete.</p> <p>Ozdobené slimáčky dávame na iný stôl, kde sa postupne tvorí výstavka pribúdajúcich slimákov.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Deti vytvoria kruh, chytia sa za ruky a pozerajú sa na hotové práce. Všetky slimáčky sa tešia, že majú pekné domčeky. Zatlieskame si, že sme to zvládli a môžeme si zaspievať pieseň O slimákovi.</p> <p><i>Slimák, slimák, vystrč rožky, dám ti masla na parožky. A keď ich vystrčíš, uvidíš svoj dom, môžeš bývať v ňom.</i></p>
	Cieľ hry:	Spoznať techniku lepenia, spoznať vlnu a prácu s ňou, spoznať

		obrázok slimáka (môže byť aj ukážka živého slimáka), spoznať zmysel svojej práce, spoznať pochvalu, pieseň...).
	Diagnostikovanie detí:	Tempo pri práci, pozornosť, záujem o činnosť, či dieťa pozná a pomenuje farby (vlny), či rešpektuje pokyn učiteľky. Pomáha iným, berie iným? Technika lepenia, čistota pri práci.
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	3- až 4-ročné deti

6.	Názov aktivity:	Ja som žabka
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Učiteľka si pripraví na zem – koberec veľký kus modrej látky (najlepšie kruh).</p> <p>Deti sedia vedľa na koberci a sledujú, čo pani učiteľka robí.</p> <p>„Deti, kde bolo, tam bolo, bol raz jeden rybník. A v tom rybníku plávali rybky.“ (Ako rozpráva, ukladá na plochu látky obrázky rybičiek).</p> <p>Expozícia:</p> <p>„Pri rybníku žijú aj kamarátky žabky a spievajú si takúto pesničku: <i>Ja som žabka, ty si žabka, my nemáme nič takého, jedna labka, druhá labka, krídelka žiadneho.</i></p> <p><i>Úva kva-kva, úva kva-kva, my nemáme nič takého, jedna labka, druhá labka, krídelka žiadneho.</i>“</p> <p>http://www.youtube.com/watch?v=dHyZBEzv5k0.</p> <p>„Čarujem, čarujem, všetky deti na žabky.“</p> <p>Deti sa postavia okolo kruhu a spievajú spolu s učiteľkou. Na refrén deti urobia krok vpred. Keď spievame, neskáčeme. Je to neprirodené a pre dieťa veľmi namáhavé. (zopakujeme 2-krát)</p> <p>Zmena:</p> <p>Učiteľka pridá ešte jeden modrý kruh látky a rozdelí deti na dve skupiny. (dievčatá a chlapcov)</p> <p>Súčasne obe skupiny spievajú a imitujú pohyb žabiek okolo „rybníka“.</p>

		<p>Fixácia:</p> <p>Posadíme deti na koberec do priestoru a ukážeme obrázky rôznych žabiek (skutočné fotografické zábery z kníh, encyklopédie). Opíšeme si, ako žabka vyzerá, a napodobňujeme, ako pláva (detailnejšie informácie o žabke si necháme na neskôr, vo vekových skupinách 4 – 6 rokov).</p> <p>3 – 4 roky dieťaťa – pridáme, že sa živí hmyzom</p> <p>4 – 5 rokov dieťaťa – pridáme, že žije vo vode aj na suchu</p> <p>5 – 6 rokov dieťaťa – pridáme vývoj: žubrienka – žaba</p> <p>Ako fixácia môže byť ukážka zo Spievankova (predpokladáme, že deti už dobre poznajú túto verziu a napodobňujú spolu s práve videným obrazom).</p>
	Cieľ hry:	Napodobňovať, zraková a sluchová pamäť, priestorová orientácia, hudobný repertoár, informácie o žabke, spolupráca v skupine, ohľaduplnosť voči kamarátovi, rešpektovať pokyny dospelého, aplikovať v hre, čo vidím...
	Diagnostikovanie detí:	čistota spevu, hudobný sluch, záujem, spolupráca, aktivita, úroveň napodobňovania, pamäť
	Pobyť vonku:	
	Veková kategória:	3- až 4-ročné deti
7.	Názov aktivity:	Pozorovanie hmyzu
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>„Deti, hrali sme sa na žabky, videli sme v knihe a na fotkách chrobáčky. Teraz pôjdeme na náš dvor a budeme hľadať chrobáčky. Kto nájde, zavolá ma a chrobáčka si vezmeme do skla.“ (veľké akvárium)</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti chodia v priestore a hľadajú hmyz. Postupne si ich dávame do akvária spolu s pôdou a listami.</p> <p>Deti spontánne opisujú, čo vidia, čo práve chrobák robí, kde lezie, akej je farby a pod...</p> <p>Následne pohybom napodobňujú podľa vzoru učiteľky chôdzu chrobáčikov, let, zvuky hmyzu (mucha, komár).</p>

		<p>Alebo učiteľka nakreslí kriedou na chodník veľký obrázok lienky a deti dokreslia bodky (kruhy) na krídla lienky.</p> <p>Následne sa deti idú hrať podľa vlastného výberu.</p> <p>Pre odchodom do triedy chrobáčky slávnostne pustíme späť do prírody, s dôrazom, že tam patria, tam je ich domov a aj preto, že detičky sú dobré, majú dobré srdiečka a nechcú chrobáčikom ublížiť. Alebo si ich vezmeme do triedy a pozorujeme ich deň – dva a potom prichádza slávnostné vypustenie do prírody.</p>
	Cieľ hry:	Pozorovať hmyz v prírode, spoznať niektoré druhy (lienka, mravec, mucha, pavúk), opísať, čo robia a ako vyzerajú.
	Diagnostikovanie detí:	Vzťah k hmyzu (strach, odpor, ničenie), zapájanie sa do spoločnej aktivity, záujem o pozorovanie, aké majú deti poznatky a skúsenosti z domáceho prostredia (rodinné výlety).

3 ŠTVOR- AŽ PÄŤROČNÉ DETI

3.1 Základné rozvojové možnosti štvor- až päťročných detí

Štvor- až päťročné deti sú už samostatnejšie a pohotovejšie. Majú pomerne dobre osvojené hygienické návyky, niektoré pracovné a mravné návyky, ako aj základy kultúrneho správania. Podstatný význam má preto posilňovanie pozitívnych prejavov kultúrneho správania dieťaťa. Postupne ustupuje rozkolísanosť citových stavov a začínajú sa objavovať náznaky vyšších citov: poznávacích, morálnych, estetických a sociálnych. V tomto veku sa deti lepšie prispôbujú prijatým pravidlám správania v skupine a ľahšie nadväzujú kontakty s inými deťmi. Zapájajú sa do skupinových hier a činností a objavujú sa u nich náznaky kooperatívneho správania. Čas zotrvania detí v individuálnej alebo skupinovej hre a činnosti sa postupne predlžuje, čo súvisí aj s vývinom pozornosti. Rozširuje sa aj počet druhov hier a činností, napríklad pohybové, konštruktívne, námetové alebo symbolické hry a ich rôzne tvorivé varianty; ďalej pohybové, pracovné, výtvarné, dramatické, hudobno-pohybové a intelektové činnosti a iné. Spoločnú hru však deti nedokážu samostatne plánovať a organizovať, dohodnúť sa na rozdelení rol a priebehu hry, ak sa im to darí, tak len čiastočne. Stáva sa, že hra sa končí konfliktom. Učiteľka preto pozorne sleduje hru detí a v prípade potreby citlivo a taktne uľahčuje výber, organizáciu a priebeh skupinovej hry.

V období medzi 4. – 5. rokom života možno zaznamenať vzostup telesného rozvoja osobnosti, ktorý spočíva v náraste pohybovej spôsobilosti dieťaťa, čo sa týka množstva i kvality. Zdokonaľuje sa pohybová koordinácia a hrubá motorika, postupne sa zlepšuje aj jemná motorika a zautomatizovávajú sa rôzne pohybové vzorce. Najvýraznejšie a natrvalo sa osvojujú základné pohybové a telovýchovné zručnosti, napríklad beh, skok, hádzanie, lezenie, akrobatické cvičenia a iné.

V tomto období sa deti nachádzajú v štádiu konkrétneho alebo konkrétneho-obrazného myslenia, ktoré je synpraktickým myslením. Intelektuálna aktivita dieťaťa existuje spolu s praktickou, reálnou činnosťou s predmetmi v rozmanitých pohybových, konštruktívnych a tematických hrách a činnostiach. Myslenie sa spája s konkrétnym cieľom, ku ktorému smeruje konanie. Prírodné, spoločenské a technické javy dieťa poznáva v procese vnímania a priamym pozorovaním, na základe ktorého vzniká bezprostredná zmyslová skúsenosť. Vzhľadom na pretrvávajúci synkretizmus vnímania niektoré vlastnosti predmetov vníma dieťa „nesystémovo“, jednostranne a objekt analyzuje úryvkovite. Na druhej strane však býva to isté dieťa bystrým pozorovateľom, neraz si všimne také detaily, ktoré uniknú pozornosti dospelého človeka, napríklad bodku na hrnčeku, jamku na ploškom kamienku a pod. Súvisí to s pomerne vysokou výkonnosťou analyzátorov a subjektivismom detských vnemov. Dieťa vyčleňuje v predmetoch a obrázkoch predovšetkým tie detaily, ktoré v ňom vyvolávajú určité pocity alebo emocionálne zážitky. Učiteľka rozvíja pozorovacie schopnosti a umožňuje dieťaťu samostatne skúmať, experimentovať a objavovať svet.

Okolo 5. roka vstupuje dieťa do „veku otázok“, je živé a pohyblivé, zvedavé a skúmané. Stáva sa bádateľom a odhaľovateľom neznámeho sveta vecí, javov a pojmov. Rozvoj predstavivosti a fantázie, ako aj rýchle pokroky v reči a myslení mu umožňujú ustavične nastoľovať nové problémy, na ktoré ešte nedokáže samo nájsť odpoveď. Pokúša sa ich preto riešiť pomocou dospelých, ktorým kladie množstvo otázok o rôznych veciach a prírodných súvislostiach. Najčastejšie vyslovuje otázku „prečo?“. Vzhľadom na túto skutočnosť je dôležité, aby dieťa malo v materskej škole dostatok prirodzených

príležitostí na vyslovovanie svojich otázok a dostávalo na ne primerané odpovede. Reč dieťaťa postupne stráca situačný ráz a stáva sa nástrojom myslenia a prostriedkom sociálnej komunikácie. Rozširuje sa pasívna i aktívna slovná zásoba. Slovník dieťaťa je bohatší na slovné druhy.

V tomto veku má dieťa vynikajúcu mechanickú pamäť. Prejavuje sa to najmä pri zapamätávaní nových slov, rôznych kratších i dlhších literárnych útvarov, ba dokonca aj nezmyselných slovných spojení. Slová alebo texty si však dieťa dokáže zapamätať a reprodukovat' aj bez pochopenia a porozumenia významu, napríklad rôzne zábavné riekanky, vyčítanky, jazykolamy a pod. Nemožno preto z tejto schopnosti jednoduchej reprodukcie vyvodzovať závery o rozumovej spôsobilosti dieťaťa. Rozmanité činnosti, ktoré dieťa vykonáva v predškolskom veku samostatne alebo za účasti dospelých, sú od počiatku poznávacími činnosťami, do ktorých sa zapájajú rozumové procesy, to znamená rôzne myšlienkové operácie. Senzomotorické a rozumové skúsenosti dieťaťa sú čoraz širšie. Poznanie okolitej skutočnosti je však stále povrchné, pretože dieťa ešte nepostrehuje podstatu faktov a udalostí a nechápe logické vzťahy, ktoré ich spájajú. (PVV, K. Guziová, 1999, ISBN 80- 967721-1-2)

Praktické ukážky edukačného procesu pre štvor- až päťročné deti

	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
1.	Názov aktivity:	Kotúľanie loptičky
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia v kruhu v sede roznožnom.</p> <p>Učiteľka vezme dve maňušky (chlapček a dievčatko) a maňušku policajta.</p> <p>Chlapček veľmi plače a kričí: „Ja som sa stratil, ja som sa stratil!“</p> <p>Pribehne policajt: „Neplač, chlapček, všetko vyriešime.“ Hovorí do vysielacky: „Haló, haló, kolegovia na polícii, počujete ma? Hlásim, že sa stratil chlapček. Na sebe má oblečené...“ (Vyzve deti, aby mu pomohli.) Deti opisujú, čo má maňuška oblečené.</p> <p>„Volá sa... Chlapček, ako sa voláš?“</p> <p>„Ja neviem,“ a rozplače sa ešte viac.</p> <p>„Tak toto veru nie je v poriadku. Ty si už veľký, budeš mať päť rokov, mal by si vedieť povedať svoje meno.“</p>

	<p>Odporúčanie do praxe:</p> <p>Odporúčanie do praxe:</p>	<p>Policajť sa otočí k deťom: „Deti, a vy viete, ako sa voláte?“ („Áno“). „Vyskúšam si vás! A ty sa chlapček pozeraj, ako sa to robí.“</p> <p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka dá obe maňušky na viditeľné miesto, vezme loptičku a začne od seba (predstaví sa a zakotúľa loptičku k inému dieťaťu, ktoré povie svoje meno a priezvisko, povie, koľko má rokov a ukáže na ruke, koľko to je). Následne zakotúľa loptičku inému dieťaťu, učiteľka dáva pozor, aby sa všetky deti vystriedali. Tie, ktoré nevedeli, idú aj viackrát po sebe.</p> <p>Po ukončení predstavovania sa prihovoriť policajť k deťom, pochváli ich za šikovnosť.</p> <p>„Lenže deti, čo teraz s chlapčekom? Ako mu môžeme pomôcť, aby sa našiel a vrátil domov?“</p> <p>Necháme, nech deti tvoria koniec príbehu a hľadajú riešenia. (Jedno z riešení je vymyslieť mu meno, priezvisko, nájst číslo mamy v mobile, ísť s ním do materskej školy a opýtať sa pani učiteľky a pod.).</p> <p>Môže sa prihovoriť maňuška – chlapček, poďakuje sa deťom a vyberie si riešenie detí alebo si nakoniec na svoje meno a priezvisko spomenie sám.</p> <p>Záver – hodnotenie:</p> <p>Rozhovor: „Deti, čo by ste robili vy, keby ste sa stratili?“ (hovoria deti)</p> <p>Alebo ešte raz sa po jednom predstavia, podľa toho, na koho ukáže pani učiteľka.</p> <p>Pochvala: „Vy ste šikovné, ja sa už o vás nebojím a ani vaše mamy a ockovia sa nemusia báť, lebo sa viete predstaviť. Miško sa to ešte naučí, budeme mu v tom pomáhať, dobre deti? Budeme sa ho stále pýtať ako sa volá, aby si to už zapamätal.“</p> <p>Ak niektoré deti nevedia svoje priezvisko, konštruktívnou kritikou mu to povieme. Ako inak sa má dieťa niečo naučiť, zlepšiť? Netreba sa báť pomenovať fakt, len pomenovanie, konštatovanie musí byť veľmi citlivo a primerane veku, aby sme dieťaťu neublížili.</p> <p>V tejto vekovej skupine už dbáme na to, aby sa všetky deti zapojili do spoločnej činnosti, aktivity (výnimkou je zdravotný stav dieťaťa</p>
--	---	--

		a ak v rodine prebiehajú negatívne zmeny a dieťa z toho dôvodu nemá náladu, je ku všetkému apatické). Také dieťaťko nás bude pozorovať z diaľky, bude všetko vnímať, ale zároveň bude mať pocit, že nemusí...
	Cieľ hry:	Vedieť sa predstaviť, poznať, pomenovať a ukázať na prstoch svoj vek, pomenovať svojho kamaráta, rozvíjať tvorivé myslenie, prijať konštruktívnu kritiku, spolupracovať, zapojiť sa do spoločnej činnosti, cielene zakotúľať loptu...
	Diagnostikovanie detí:	Pozná dieťa svoje meno, priezvisko, vek? Je vyhranená pravá, ľavá ruka? Myslí dieťa tvorivo? Vykrikuje? Skáče do reči? Rešpektuje pokyn učiteľky? Vie sa kontrolovať? Pozná mená a priezviská svojich kamarátov? Má snahu pomôcť (maňuške)?
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
2.	Názov aktivity:	Maľujeme slniečko
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sa pozerajú a asistujú učiteľke pri príprave pomôcok (tie deti, ktoré sú už ráno v MŠ).</p> <p>Deti dostanú na palette vytlačенú temperovú farbu (bielu, žltú, oranžovú, červenú).</p> <p>Nádobu s vodou, štetec, handričku a výkres A3.</p> <p>Nemajú vzor, predlohu slnka! Len si grafickým kruhovým pohybom vo vzduchu pripomenieme, ako vidíme slnko na oblohe (kruh).</p> <p>Prstami môžeme napodobniť lúče slnka, otvorenou dlaňou – upažením (prstová rozcvička).</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti pracujú tvorivo, maľujú svoje slnko podľa svojich predstáv. V pozadí hrá príjemná hudba, učiteľka do práce len jemne zasahuje, upozorňuje skôr na techniku maľby (menej vody, viac farby, nemaľuj na jednom mieste, využi celý výkres).</p> <p>Fixácia: výstavka, pochvala</p>

		<p>Všetky výkresy dáme na vedľajší stôl a po ukončení činnosti postavíme deti okolo výstavky, pochválime deti za prácu a zatlieskame si.</p> <p>Vyzveme niektoré dieťaťko, aby nám ukázalo, ktorá práca sa mu páči a prečo.</p> <p>Obmena:</p> <p>Presunieme sa k oknu a pozrieme si slnko v skutočnosti, deti opisujú, čo vidia. (Prevažne v septembri je ešte slnko dosť intenzívne alebo túto aktivitu realizujeme v letných mesiacoch.)</p>
	Cieľ hry:	<p>Maľovať tvorivo, precvičovať maľovanie, poznať techniku maľovania – automaticky, pomenovať žltú, oranžovú, červenú, bielu farbu, poznať a pomenovať kruhový tvar: „Toto je kruh.“ Spolupracovať (poradiť kamarátovi, poprosiť o farbu, handričku...), vyžadovať proces hodnotenia, pochvaly, výstavky, uvedomiť si vlastnú dôležitosť a jedinečnosť, dokončiť činnosť, vedieť zdôvodniť, prečo sa mi niečo páči, prečo nie...</p>
	Diagnostikovanie detí:	<p>Pomenovanie farby (a tvaru), ktorú ruku používa pri maľovaní, prehadzuje štetec z ruky do ruky? Je už vyhranený pravák alebo ľavák, zapojilo sa do činnosti, prejavilo záujem? Vydržalo až do konca? Maľuje smelo? Maľuje čisto? Mieša farby? Kombinuje? Vyžaduje aj iné farby okrem ponúknutých?</p>
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
3.		Hudobný nástroj
		<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia v polkruhu na stoličkách.</p> <p>Učiteľka vyberie obrázky hudobných nástrojov a vyzve deti ,aby pomenovali o aký hudobný nástroj ide.</p> <p>Rozdelí deti do dvoch skupín. Jednu skupinu tvoria speváci a druhú skupinu tvoria hudobníci -orchester, kapela (podľa hudobných nástrojov).</p> <p>Tamburína, xylofón, štrkajúce vajíčka, rumbagule, zvonkohra,</p>

	<p>Odporúčanie do praxe:</p>	<p>rolničky, ozvučné drierka, drevené paličky, bubienok, triangel, detské činely...</p> <p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka ponúkne spevákom tri piesne: pochod: My sme smelí vojaci, uspávanku a veselú – pop, čo práve „letí“ medzi deťmi.</p> <p>Hudobníci tvoria hudobný sprievod podľa charakteru piesne.</p> <p>Učiteľka usmerňuje deti: kde by sa hodil bubienok, paličky, ozvučné drierka (rytmické – pochod).</p> <ul style="list-style-type: none"> - uspávanka: zvonkohra, triangel... - pop – rumbagule, xylofón, tramburína a pod. <p>Pozor, aby sprievod znel kultúrne, aby sme nedosiahli hluk a zmes lomozu. Menej je niekedy viac (tolerujeme to len pri dvoj- až trojročných deťoch, aj to v spomínaný tretí, štvrtý deň, v čase adaptácie na MŠ).</p> <p>Radšej voliť menej hudobných nástrojov alebo rozdeliť deti do menších skupín: trojice, štvorice.</p> <p>Speváci by mali byť deti s hudobnými schopnosťami – ktoré spievajú intonačne čisto a majú rytmické a melodické cítenie.</p> <p>(Nie je to však podmienka, ak sa deti volia samy do jednotlivých rolí, je na učiteľke, aby to taktne usmerňovala a pomáhala deťom udržať melódiu.)</p> <p>Pozor na spev, v akej tónine učiteľka svoj spev prispôsobuje k hláskom detí, nie naopak.</p> <p>Dobrá pomôcka: nechať začať spievať deti...</p> <p>Obmena:</p> <p>Rozdelíme deti na tri skupiny: speváci, hudobníci a tanečníci.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Krátky rozhovor, ktoré hudobné nástroje máme, aplikácia negatívnej, ale vtipne podanej ukážky, napr. bubon a uspávanka, čo by asi urobilo dieťa, ktoré zaspáva.</p> <p>Zopakujeme si, ako sa volajú DHN (detské hudobné nástroje).</p> <p>Záver – hodnotenie:</p> <p>Pochvala detí za spoluprácu s dôrazom spolupráce v reálnom svete</p>
--	-------------------------------------	--

		hudby: spevák a kapela, tanečník a hudba a pod.
	Cieľ hry:	Spievať intonačne čisto, pomenovať Orffove hudobné nástroje, tancovať a improvizovať, aplikovať tanečné prvky, spolupracovať, precitovať hudbu rytmicky a melodicky, využívať hudobné nástroje Orffovho inštrumentára na vyjadrenie charakteru, nálady piesne či skladby.
	Diagnostikovanie detí:	Aplikuje svoje znalosti v tanečnej a inštrumentálnej improvizácii? Má o hudbu, DHN záujem, je aktívne či pasívne? Má niektoré dieťa predpoklady pre nadanie v speve, udrží melódiu? Má dieťa dobrú mechanickú, zrakovú, pohybovú pamäť primerane veku? Uprednostňuje spevácku, tanečnú či inštrumentálnu činnosť? Spolupracuje? Rešpektuje ostatných pri spoločnej činnosti?
	Pobyt vonku:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
4.	Názov aktivity:	Obláčik a dažď
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti pozorujú oblohu a opisujú, čo vidia. Učiteľka upozorní deti, aby sa zamerali na mraky.</p> <p>„Deti, my sa teraz zahráme na maliarov a nakreslíme presne také isté mraky, ako vidíte na oblohe.</p> <p>Vyberte si, ktorý sa vám páči najviac a ten nakreslite. Všimnite si, aký má tvar a farbu.“</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti pracujú, učiteľka povzbudzuje a chváli.</p> <p>Keď sú mraky nakreslené, každý sa postaví k svojmu obrázku (deti kreslia kriedami na asfaltovú plochu).</p> <p>„Lenže deti, viete, čo sa stalo? Ja vám to zaspievam a vy dokreslite, čo počujete.“ (Učiteľka začne spievať pieseň o daždi. Počas spievania vo vzduchu znázorňuje kresbu dažďa. Ak by deti nepochopili, čo majú robiť, učiteľka to počas spevu názorne ukáže: kresbu šikmých krátkych čiar.)</p>

	Odporúčanie do praxe:	<p>Deti dokreslia dážď.</p> <p>Výber z farebnej palety kried necháme na deti.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Krátky rozhovor, kto už v daždi zmokol, kde to bolo a čo potom robil/-a.</p> <p>Záver – pochvala:</p> <p>„Deti ste veľmi šikovní maliari a keby bol taký pekný farebný dážď aj naozaj, možno by sme sa mu aj tešili. A nevedilo by nám, že zmokneme.“</p> <p>Potom nasleduje spontánna časť pobytu vonku a deti idú behať, hrať loptové hry, sú na preliezačkách a podobne.</p>
	Cieľ hry:	<p>Nakresliť kriedou na chodník konkrétny obrázok, rozvíjať motoriku, kreslím to, čo vidím, orientovať sa v rovine (kresba na chodník, šikmé čiary zhora nadol), rešpektovanie ostatných, spolupráca...</p>
	Diagnostikovanie detí:	<p>Vyhranenosť pravej, ľavej ruky, záujem o kresbu, spolupráca, záujem o spoločnú činnosť, vzťah ku kresbe, orientácia v rovine, zrková pamäť, správny úchop hrubého grafického materiálu...</p>
	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
5.	Názov aktivity:	Domček pre slimáka
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti si pomáhajú pri príprave pomôcok pri jednom stole (prebieha vnútorná motivácia, zvedavosť u detí).</p> <p>Strihajú vlnu, rozdávajú misky na lepidlá (lepidlo ešte dáva učiteľka). Obkresľujú samostatne a s pomocou učiteľky vystrihujú maketu slimáka.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. stôl obkresľovanie 2. stôl vystrihovanie 3. stôl expozičná časť, teda cieľ aktivity. Učiteľka zasahuje podľa potreby a individuálne.

	<p>Odporúčanie do praxe:</p>	<p>Fixácia:</p> <p>Rozhovor s deťmi po uložení všetkých hračiek a pomôcok. Deti sedia v kruhu na koberci a v rozhovore posúvajú svoje informácie, čo všetko vedia o živote slimáka (alebo, ak je záujem, môžeme prejsť aj k informáciám iného zvieratka).</p> <p>Výstavka – hodnotenie:</p> <p>Deti zhodnotia, ako sa im pracovalo, ktorá práca sa im páči a prečo.</p> <p>V tejto vekovej kategórii pomáha učiteľka deťom pri procese hodnotenia tak, že im dáva nápomocné otvorené otázky, teda také, aby dieťa neodpovedalo slovom áno/nie.</p> <p>Príklad hodnotenia:</p> <p>„Povedz, ktoré farby si si vyberal na domček, prečo práve tieto? S ktorým lepidlom sa ti lepšie pracuje? S tekutým alebo tyčinkou? Prečo? Čo bolo pri práci pre teba najľahšie a čo najťažšie? Čo si myslíš, ako ti ide strihanie? Ak by si robil iného slimáka, čo by si na ňom zmenil alebo vylepšil? Ktorý iný slimáčik sa ti ešte páči a prečo?“</p> <p>Nečakajte, že vám budú deti súvisle hneď odpovedať. Budú deti, z ktorých budete odpovede ťahať, budú deti, ktoré sa v odpovediach nezastavia...</p> <p>Pravidelným opakovaním tohto hodnotiaceho procesu uvidíte výsledky. September a jún bude úplne iný, to mi verte.</p>
	<p>Cieľ hry:</p>	<p>Precvičovať techniku lepenia, manipulovať s vlnou, vystrihnúť obrázok slimáka (môže byť aj ukážka živého slimáka), uvedomiť si zmysel svojej práce, pochvalu, pieseň...</p>
	<p>Diagnostikovanie detí:</p>	<p>Tempo pri práci, pozornosť, záujem o činnosť, ktoré farby si vyberá (vlny), rešpektuje pokyn učiteľky? Technika lepenia, čistota pri práci, estetické cítenie. Pracuje s nožnicami primerane k svojmu veku, lepšie, horšie?</p> <p>Drží nožnice v pravej alebo ľavej ruke? Drží ich správne? Má inú techniku strihania a výsledok je výborný?</p>

	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
6.	Názov aktivity:	Ja som žabka
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Učiteľka ponúkne deťom obrázky rôznych druhov žiab. Deti opíšu, čo vidia, učiteľka pútavo rozpráva a o každom druhu by mala ponúknuť deťom zaujímavú informáciu, čím sa práve táto žaba odlišuje od iných (mení farby, vyplazuje jazyk, vyrastie až do veľkosti – ukáže obrázok, živí sa aj...) a pod.</p> <p>Všetky obrázky pripne na viditeľné miesto.</p> <p>Expozícia:</p> <p>Ponúkne deťom rôzne látky alebo krepový papier a vyzve ich, aby si vybrali tú farbu, ktorú žabku chcú predstavovať či imitovať z obrázka.</p> <p>Potom nechá deťom priestor na premaskovanie za žabku.</p> <p>Úlohou detí je neprezradiť, ktorú žabu znázorňujú.</p> <p>Potom si deti – žaby sadnú do polkruhu, učiteľka pripraví tzv. mólo a deti po jednom dramaticky pohybom a zvukom predstavia svoju žabku. Ostatné deti majú spoznať, ktorá žabka sa imituje.</p> <p>Obmena: Vytvoria sa skupiny detí, ktoré predstavujú rovnaký druh žiab a ostatné deti majú rozhodnúť, kto žabku z obrázka napodobňoval (imitoval) najlepšie podľa skutočnosti.</p> <p>Fixácia:</p> <p>Deti sú voľne v priestore, ešte stále prezlečené za žabky.</p> <p>Na vopred dohodnutý pokyn deti reagujú.</p> <p>Príklad: Ukáže obrázok vody – žabky začnú imitovať plávanie.</p> <p>Obrázok: hmyzu – žabky sa krmia, obrázok pôdy – žabky skáču, obrázok hudobného nástroja (alebo mikrofónu) – žabky spievajú, kvákajú.</p> <p>Záver: Deti počúvajú z hudobnej nahrávky skutočné kvákanie žiab.</p>

		Nasleduje pochvala učiteľky za vynikajúce napodobňovanie (tu už deti hodnotiť nemusia, lebo hodnotili počas celej expozičnej časti).
	Cieľ hry:	Napodobňovať, zraková a sluchová pamäť, priestorová orientácia, hudobný repertoár, informácie o žabke, spolupráca v skupine, ohľaduplnosť voči kamarátovi, rešpektovať pokyny dospelého, aplikovať v hre, čo vidím...
	Diagnostikovanie detí:	čistota spevu, hudobný sluch, záujem, spolupráca, aktivita, úroveň napodobňovania, pamäť...
	Pobyť vonku:	
	Veková kategória:	4- až 5-ročné deti
7.	Názov aktivity:	Pozorovanie hmyzu
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>„Deti, teraz sa prejdeme k rieke (do lesa – podľa možnosti) a budeme hľadať hmyz.“ Každý si nájde svojho chrobáčka, húseničku, lienku, mravca – výber ponecháme na deťoch.</p> <p>Každé dieťa v ruke nesie nádobku (najlepšie pohárik z detskej výživy s vrškom)</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti si sadnú do trávy a nakreslia na výkres, čo práve vidia. Každé dieťa pracuje samostatne.</p> <p>Kto má, odovzdá učiteľke výtvarné dielo a chrobáčka vypustí späť do prírody.</p> <p>Ak nie je vietor, učiteľka rozloží výkresy na trávnatú plochu a deti zhodnotia svoje práce. Každý opíše, čo nakreslil a prečo zachytil daný okamih výtvarne takto.</p> <p>(mravček na kamienku, lebo do skla mu pridal kamienok alebo húsenička požierajúca list, lienka s rozťahnutými krídlami, lebo chcela vyletieť, mravček hore na skle – pokúsil sa vyliezť a pod)</p> <p>Ak počasie nevyhovuje, výstavka sa zhotoví až v triede po pobyte vonku.</p>
	Cieľ hry:	Pozorovať hmyz v prírode, zachytiť opis slovne a výtvarne (aj

		pohybom), poznávať prírodu, uvedomiť si zmysel slobody, domova, rodiny (vypustíme chrobáčky, lebo ich niekto čaká...).
	Diagnostikovanie detí:	Vzťah k hmyzu (strach, odpor, ničenie), zapájanie sa do spoločnej aktivity, záujem o pozorovanie, aplikácia poznatkov a skúseností s hmyzom vo výtvarnom prejave, v rozhovore, environmentálne cítenie, pozitívne myslenie...

4. PÄŤ- AŽ ŠEŠŤROČNÉ DETI

4.1 Základné rozvojové možnosti päť- až šesťročných detí

Päť- až šesťročné deti sú už pomerne samostatné a majú dobre rozvinutú schopnosť riešiť rôzne úlohy alebo problémy primerané veku. Osvojené návyky kultúrneho a spoločenského správania a dosiahnutý stupeň osobnostného rozvoja, najmä rozvoja zručností, umožňuje dieťaťu relatívnu nezávislosť od dospelých osôb.

Dieťa sa postupne stáva vyrovnanejšie, znižuje sa citová dráždivosť a city sú stálejšie. V správaní ustupuje impulzivnosť a zlepšuje sa schopnosť sebaovládania. Dozrievanie citov spočíva v tom, že dieťa postupne ovláda afekty a emócie, s čím sa spája interiorizácia (zvnútornenie) ich pohybovo-verbálnych prejavov a vývin vyšších citov. Proces od nevedomených emócií k vyšším citom sa podľa L. S. Vygotského nazýva intelektualizáciou citov.

City sa už neprejavujú iba v bezprostrednom konaní, ale aj vo sfére predstavivosti a intelektu. Potreba informácií a uspokojenia poznávacích citov (sem patrí aj zvedavosť) dominuje nad inými želaniami. S vývinom vyšších citov, najmä poznávacích, úzko súvisí zdokonaľovanie pozornosti. Táto skutočnosť sa pozitívne prejavuje v rôznych činnostiach a celkovej aktivite dieťaťa. Dieťa má živý záujem o svet prírody, rastliny, zvieratá, o niektoré prírodné a spoločenské javy a súvislosti. Ľahšie postihuje rozdielnosť vecí než ich spoločné znaky. Poznáva čoraz viac konkrétnych vlastností predmetov a so zvedavosťou vstrebáva informácie o bližšom i vzdialenejšom okolí. Napríklad so záujmom si prezerá a „študuje“ obrázkové časopisy a knihy o prírode, zvieratách, ľuďoch, autách a iných dopravných prostriedkoch, vesmíre a pod. Na jednej strane vďaka svojej pozorovacej schopnosti dospelých prekvapuje vedomosťami, napríklad o autách, ktoré dokáže správne rozlíšiť a určiť nielen na obrázku, ale aj v realite, a na druhej strane otázkami, v ktorých sa dožaduje doplňujúcich informácií až encyklopedického charakteru. S týmto javom súvisí nástup príčinnosti myslenia.

Pri poznávacej činnosti dieťa postupne objavuje súvislosti a vzťahy medzi predmetmi a javmi. Začína využívať abstraktné a pojmové či slovno-logické alebo symbolické myslenie.

Pri osvojovaní si pojmov prechádza od jednoduchých k zložitejším, pričom si postupne vytvára hierarchicky systemizované pojmy, to znamená zapojené do čoraz širších tried. Napríklad v závere predškolského obdobia dieťa už nielen chápe, že fialka, púpava a tulipán sú kvety, gaštan, smrek či lipa stromy, ale aj to, že kvety a stromy sú rastliny. Tieto pojmy si vytvára na pozadí vlastnej skúsenosti. Prevažujú účelové, úžitkové a funkčné definície pojmov, ktoré súvisia so subjektívnym a egocentrickým postojom dieťaťa k skutočnosti.

Dieťa pomerne rýchlo a samostatne nadväzuje sociálne kontakty s inými deťmi i dospelými. Zapája sa do skupinovej hry, ktorú dokáže samostatne naplánovať, organizovať, určiť roly, dohodnúť sa na priebehu hry a zotrvať v nej dlhší čas. Stáva sa, že zaujímavá skupinová hra s príťažlivým námetom pokračuje aj niekoľko dní. Učiteľka preto pozorne sleduje a motivuje utvárajúce sa prirodzené kooperatívne správanie detí v hrách. Táto schopnosť dieťaťa spolupracovať s druhými sa prenáša aj do iných rôzne zameraných výchovno-vzdelávacích činností, v ktorých je pri riešení úloh alebo problémov žiaduca súčinnosť skupiny (napr. pri zhotovovaní makety, modelu, skladaní obrázka, dramatizácii, inštrumentálnej hre a pod.).

Kooperatívne správanie ako všeobecný predpoklad úspešného života človeka pomáha dieťaťu postupne prekonávať vlastný egocentrizmus a v rôznych situáciách prakticky uplatňovať schopnosť decentrácie (odpútania sa od seba). Je to objavujúca sa vlastnosť osobnosti dieťaťa, ktorá je základom budúcej tímovosti dospelého jedinca. (PVV, K. Guziová, 1999, ISBN 80- 967721-1-2).

Praktické ukážky edukačného procesu pre päť- až šesťročné deti:

	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	5- až 6-ročné deti
1.	Názov aktivity:	Kotúľanie loptičky
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia voľne v priestore. Pani učiteľka povie: „Priplávala k nám loď.“ Deti: „Čo nám doniesla?“</p> <p>(Deti hru poznajú, hrajú sa ju bežne.)</p> <p>Expozícia:</p> <p>„Doniesla nám kamaráta, ktorý má na sebe... (učiteľka opíše jeho oblečenie). Kto je to?“ (deti menujú konkrétne dieťa). Učiteľka k nemu zakotúľa loptu a menované dieťa ju chytí.</p> <p>Menované dieťa sa postaví a predstaví sa: „Volám sa Richard Galeštok, bývam na ulici Mráziková 8 v Prešove, mám 5 rokov a narodil som sa...“ (Dieťa povie svoj dátum narodenia alebo ročné obdobie, napr. na jar, v lete, potom zakotúľa loptičku späť k pani učiteľke alebo vedúcej roly v hre.)</p> <p>Učiteľka je vzorom, teda začína ako prvá. Pri deťoch môže pomáhať: „<i>Voláš sa..., kde bývaš..., kedy si sa narodil..., koľko máš rokov...</i>“ a podobne.</p> <p>Obmena:</p> <p>Učiteľka zámerne povie nesprávne mená k priezviskám. Deti ju musia opraviť alebo zámerne povie správne meno, priezvisko, ale udá iný opis oblečenia (pozor, aspoň jeden až dva údaje musia byť správne). Ak máme v triede dvoch Richardov, musí byť jasný údaj, o ktorého Richarda pôjde.</p> <p>Vystriedajú sa všetky deti. Učiteľka tvorí humorné situácie (Jožko Mrkvička menuje dieťa, ktoré práve nie je v MŠ, súrodencia dieťaťa, kolegyňu a pod.)</p>

	Odporúčanie do praxe:	<p>Aj vedúcu rolu v hre, môže byť dieťa a ono hovorí text: „Priplávala k nám loď...“</p> <p>Fixácia:</p> <p>Deti ležia na brušku na koberci a učiteľka hovorí údaje o dieťati. Postaví sa len to dieťa, ktoré počuje všetky správne údaje o sebe (meno, adresu).</p> <p>Pozor na dátumy narodenia. Nie všetky deti vedia svoj dátum narodenia. Časová orientácia pre dieťa je tá najťažšia, dieťa nemá predstavu, kedy je apríl, december a pod.</p> <p>Ak aj vie povedať svoj dátum, prevažne ide o mechanické zapamätanie si čísel bez konkrétnej predstavy.</p> <p>Dátum narodenia menovať v hre, ak máme v triede šikovné deti, ktoré vedia pomenovať tento údaj.</p> <p>Hodnotenie:</p> <p>Každé dieťa sa zhodnotí samo, slovne. Áno, poznám svoje meno, priezvisko, adresu, kde bývam, poznám, koľko mám rokov a kedy som sa narodil, ešte trochu neviem, ale to nevádi.</p>
	Cieľ hry:	Vedieť predstaviť meno, priezvisko, vedieť povedať svoju adresu bydliska, dátumu narodenia (individuálne), poznať svoj vek, poznať mená a priezviská kamarátov, riešiť problém (opraviť zlé údaje o dieťati), prijať konštruktívnu kritiku, spolupracovať, zapojiť sa do spoločnej činnosti, cielene zakotúľať loptu...
	Diagnostikovanie detí:	Pozná dieťa svoje meno, priezvisko, adresu, vek? Vie opísať svoj odev? Vie menovať údaje kamaráta? Predstaví sa súvisle alebo potrebuje pomoc učiteľky? Spozná, kde je chyba? Prijíma kritiku? Prijíma pochvalu? Rešpektuje pravidlá v hre?
	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	5- až 6-ročné deti
2.	Názov aktivity:	Maľujeme slniečko
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti si pripravujú pomôcky na maľovanie pod dozorom učiteľky. Predpokladáme, že tejto aktivite predchádzali aktivity s témou o vesmíre a informáciách o slnku. Pripomenieme deťom, čo už o slnku vieme: že je to hviezda, že je najväčšia, že nemá len žltú</p>

	<p>farbu, že v priebehu dňa ho vidíme vždy inak, že do slnka sa nesmieme pozerat' voľným okom a pod.</p> <p>Deti neobmedzujeme vo výbere farieb, formáte ani veľkosti výkresu (kto chce, berie veľkosť výkresu A4, A3 alebo si dieťa pripraví vystrihovaním kruh.</p> <p>Deti dostanú na palette vytlačené temperové farby.</p> <p>Nádobu s vodou, štetec, handričku a výkres A3.</p> <p>Prstovú rozcvičku realizujeme ešte s motiváciou, ale s vedomím dieťaťa prečo treba rozcvičiť prsty.</p> <p>Príklad:</p> <p>„Deti, predstavte si, že vaša dlaň a prsty predstavujú slnko a lúče. Je ráno, slnko vychádza (vzpažiť hore). Zem sa točí a slnko si obzerá našu planétu Zem.“ (krúženie zápätím vpravo, vľavo)</p> <p>„Slnko svieti najviac, ako dokáže.“ (striedavé vystieranie prstov a krčenie do päste)</p> <p>„Prišla noc, slnko zapadá.“ (pomaly pripažiť)</p> <p>„Prsty a ruky sme si rozcvičili, môžete maľovať. Pripomínam, čo už vieme, že štetec nesmie byť ani veľmi suchý, ani veľmi mokrý. Pred výmenou farieb štetec opláchnite vo vode a jemne osušte.“</p> <p>„Môžete sa rozhodnúť, či budete maľovať slnko, ako ho vidíme ráno, na obed alebo podvečer.“</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti pracujú tvorivo, maľujú svoje slnko podľa svojich predstáv. V pozadí hrá príjemná hudba, učiteľka do práce zasahuje len tam, kde je to nutné, upozorňuje skôr na techniku maľby (menej vody, viac farby, nemaľuj na jednom mieste, využi celý výkres).</p> <p>Fixácia – výstavka, pochvala:</p> <p>Všetky výkresy dáme na vedľajší stôl a po ukončení činnosti postavíme deti okolo výstavky. Deti individuálne opisujú, aké slnko namaľovali, prečo si vybrali práve takéto farby a pod. Hodnotia, ako sa im maľovalo a čo by ešte z vesmíru chceli namaľovať.</p> <p>Po hodnotení nastáva rozhovor o slnku, čo už vieme alebo si učiteľka z internetu pripraví obrázkový materiál slnka a hovorí deťom, čo ešte asi nevedia.</p> <p>Napríklad: Slnko je najväčšia hviezda, má ozaj takmer guľatý tvar. Niekedy si ľudia mysleli, že slnko je horiaci kameň. Pretože slnečné spektrum obsahuje všetky farby, pri pohľade zo Zeme vyzerá biele.</p>
--	--

		Ak jeho svetlo prechádza cez prekážky – oblaky alebo cez hrubšiu vrstvu atmosféry (pri východe a západe), jeho farba je skreslená na žltú, oranžovú až červenú.
	Cieľ hry:	Maľovať tvorivo, automaticky vykonávať maľovanie, spolupracovať (poradiť kamarátovi, poprosiť o farbu, handričku...), vyžadovať proces hodnotenia, pochvaly, výstavky, uvedomiť si vlastnú dôležitosť a jedinečnosť, dokončiť činnosť, vedieť zdôvodniť, prečo sa mi niečo páči, prečo nie, tvoriť...
	Diagnostikovanie detí:	Pomenuje dieťa a zdôvodní svoju maľbu, prečo namaľovali práve taký obraz. Je už vyhranený pravák alebo ľavák zapojilo sa do činnosti, prejavilo záujem? Vydržalo až do konca? Maľuje smelo? Maľuje čisto? Mieša farby? Kombinuje? Žiada si maľovať aj viac výkresov? Pracuje rýchlo? Pomaly?
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	5- až 6-ročné deti
3.		Hudobný nástroj
		<p>Motivácia:</p> <p>Deti sedia v polkruhu na stoličkách.</p> <p>Učiteľka vyberie obrázky hudobných nástrojov a vyzve deti ,aby pomenovali, o ktorý hudobný nástroj ide.</p> <p>Hudobné nástroje: detské Orffove, klávesové, bicie, strunové, dýchacie, sláčikové.</p> <p>Expozícia:</p> <p>Učiteľka ponúkne deťom hudobné ukážky jednotlivých hudobných nástrojov. Existujú nahrávky s rovnakým melodickým motívom, ale v rôznych inštrumentálnych hrách. (let čmeliaka)</p> <p>Alebo rôzne melódie v rôznych hudobných nástrojoch.</p> <p>Deti počúvajú hudobné nahrávky a ich úlohou je uhádnuť, vedieť, o aký hudobný nástroj ide (táto aktivita môže byť realizovaná len vtedy, ak sa už deti oboznámili so všetkými hudobnými nástrojmi v predchádzajúcich aktivitách).</p> <p>Po vypočutí nahrávok rozdelíme deti do dvojíc alebo trojíc.</p> <p>Učiteľka ponúkne deťom širokú škálu hudobných nástrojov (podľa</p>

	<p>možností a vybavenia MŠ).</p> <p>Úlohou dvojíc, resp. trojíc je rozdeliť si roly (jeden spevák a dvaja hudobníci, alebo dvaja speváci a jeden hudobník).</p> <p>Deti sa rozdelia do priestoru triedy, nájdu si svoj kútik a tam sa dohodnú na piesni, výbere hudobného nástroja a „náviku“ spevu a hudobného nástroja.</p> <p>Potom nasleduje hudobno-spevácka prehliadka „Superstar“ alebo „Slovensko má talent“ alebo „Materská škola má talent“ (dohoda s deťmi, ako sa prehliadka bude volať).</p> <p>Organizácia prehliadky je už na samotnej učiteľke (podľa aspektov: počet detí, záujem, časové možnosti a pod.), nakoniec sa táto aktivita dá realizovať takmer kedykoľvek v priebehu dňa, aj vonku na školskom dvore (v letných mesiacoch).</p> <p>Fixácia:</p> <p>Krátky rozhovor, ktoré hudobné nástroje máme. Vymenovať ich.</p> <p>Hodnotenie:</p> <p>Všetky deti budú odmenené rovnako! Dieťa nemôže za to, či má alebo nemá dedičné predpoklady (umelecké, pohybové a matematické indispozície sú u každého jednotlivca iné). A tak je to správne, aspoň je svet zaujímavejší a variabilnejší.</p>
Cieľ hry:	<p>Spievať intonačne čisto, pomenovať Orffove hudobné nástroje, tancovať a improvizovať, aplikovať tanečné prvky, spolupracovať, precíťovať hudbu rytmicky a melodicky, využívať hudobné nástroje Orffovho inštrumentára na vyjadrenie charakteru, nálady piesne či skladby.</p>
Diagnostikovanie detí:	<p>Aplikuje svoje znalosti v speváckej a inštrumentálnej improvizácii a pri počúvaní hudby?</p> <p>Má o hudbu a HN záujem, je aktívne či pasívne? Má niektoré dieťa nadanie v speve, udrží melódiu? Uprednostňuje spevácku či inštrumentálnu činnosť? Uprednostňuje iba to, čo pozná (výber HN) alebo si chce vyskúšať aj nový HN?</p> <p>Spolupracuje? Rešpektuje ostatných pri spoločnej činnosti? Vie sa dohodnúť? Prijme rolu?</p>
Pobyt vonku:	
Veková kategória:	5- až 6-ročné deti

4.	Názov aktivity:	Obláčiky
	<p>Priebeh edukačného procesu:</p>	<p>Motivácia:</p> <p>Deti pozorujú oblohu a opisujú, čo vidia. Učiteľka upozorní deti, aby sa zamerali na mraky.</p> <p>Deti, my sa teraz zahráme na maliarov a nakreslíme presne také isté mraky, ako vidíte na oblohe.</p> <p>Vyberte si, ktorý sa vám páči najviac a ten nakreslite. Všimnite si, aký má tvar a farbu. Učiteľka upozorňuje hlavne na oblúky mrakov (v prípade, že bude jasno a mraky nebudú, učiteľka si pomôže s obrazovou dokumentáciou).</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti pracujú, učiteľka povzbudzuje a chváli.</p> <p>Keď sú mraky nakreslené, každý sa postaví k svojmu obrázku (deti kreslia kriedami na asfaltovú plochu).</p> <p>Hodnotenie:</p> <p>Po ukončení kresby učiteľka spolu s deťmi hodnotí podobnosť kresby s reálnou verziou (hodnotenie prebieha rýchlo a pružne).</p> <p>Obmena:</p> <p>„Deti, ja som dostala nápad. Vaším kresbám akoby niečo chýbalo. Pozrite sa na oblohu (obrázok), mrak – to nie je len obrysová čiara, on je farebný a plný aj vo vnútri. Aby naše mraky boli zaujímavejšie, vyplníme ich trochu inak.“</p> <p>Učiteľka nakreslí svoj mrak a vymaľuje ho rôznymi grafickými znakmi (špirála, horný, dolný oblúk, ležaté osmičky, horizontálne a vertikálne línie, slučky...).</p> <p>Záleží na deťoch, čo si vyberú.</p> <p>Hodnotenie:</p> <p>„Vy ste veľmi šikovné deti, je vidieť, že sa blíži škola. Nová pani učiteľka bude mať z vás radosť.“</p> <p>Nasleduje spontánna časť pobytu vonku, deti sa idú „hýbať“ (behať, liezť, skákať, tvoriť dielka z piesku a pod.).</p>
	<p>Cieľ hry:</p>	<p>Nakresliť kriedou na chodník konkrétny obrázok, rozvíjať motoriku, kreslím to, čo vidím, orientovať sa v rovine (kresba na chodník, precvičovanie alebo automatické plynulé znázorňovanie grafických znakov zo zápästia), rešpektovanie ostatných, spolupráca, obhájiť svoju prácu...</p>

	Diagnostikovanie detí:	Vyhranenosť pravej, ľavej ruky, záujem o kresbu, spolupráca, záujem o spoločnú činnosť, vzťah ku kresbe, orientácia v rovine, zraková pamäť, správny úchop hrubého grafického materiálu...
	Ranná aktivita:	
	Veková kategória:	5- až 6-ročné deti
5.	Názov aktivity:	Domček pre slimáka
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>Deti pomáhajú pri príprave pomôcok, pri jednom stole (prebieha vnútorná motivácia, zvedavosť u detí).</p> <p>Na stole v nádobách sú klobka vln.</p> <p>Expozícia:</p> <p>Každé dieťa si vyberie jedno klobko, nožnice a maketu slimáka, ktorú si samo obkreslilo a vystrihlo. Dieťa si samo odstrihne určitú dĺžku vlny.</p> <p>(Učiteľka pri demonštrácii postupu práce upozorní, že vlna musí byť dlhšia, ukáže prečo.)</p> <p>Postup:</p> <p>Dieťa natrie plochu vystrihnutej makety slimáka – domčeka lepidlom.</p> <p>Potom vezme svoju odstrihnutú vlnu a prikladá ju na ulitu postupným pritláčaním od začiatku vlny do kruhového tvaru až do konca vlny (slimák).</p> <p>Dieťa začne ukladať vlnu od veľkého kruhu a postupne menšími kruhmi ide až do stredu ulity (domčeka).</p> <p>Fixácia:</p> <p>Rozhovor s deťmi, po uložení všetkých hračiek a pomôcok. Deti sedia v kruhu na koberci a učiteľka ponúkne cez internet obrázky: rôzne druhy slimákov. Deti spoločne opisujú a porovnávajú tvar slimáka, domček, veľkosť, prostredie, kde žijú a pod.</p> <p>Výstavka – hodnotenie:</p> <p>Deti zhodnotia, ako sa im pracovalo, ktorá práca sa im páči a prečo.</p> <p>V tejto vekovej kategórii učiteľka deťom pri procese hodnotenia</p>
	Odporúčanie do praxe:	
	Odporúčanie do praxe:	

		nepomáha, ak to nie je nutné. Dáva nápomocné otvorené otázky deťom – introvertom, ktoré nerady rozprávajú. No rešpektuje ich a netlačí zbytočne do polohy, ktorú nechcú. Nikdy z nich nebudú „ľudoví rozprávači“. Prekvapia inak (hudobne, výtvarne, v pohybe a pod).
	Cieľ hry:	Automaticky a plynule vykonávať techniku lepenia, manipulovať s vlnou, rozvíjať jemnú motoriku pri manipulácii s vlnou, vystrihnúť obrázok slimáka uvedomiť si zmysel svojej práce.
	Diagnostikovanie detí:	Tempo pri práci, pozornosť, záujem o činnosť, ktoré farby si vyberá (vlny), rešpektuje pokyn učiteľky? Technika lepenia, čistota pri práci – má estetické cítenie? Pracuje s nožnicami primerane svojmu veku, lepšie, horšie? Drží nožnice v pravej alebo ľavej ruke? Drží ich správne? Má inú techniku strihania a výsledok je výborný? Pochopilo grafomotorický znak „slimáka?“ (od veľkého kruhu točením do menších kruhov smerom do stredu?)
	Zámerná edukačná činnosť:	
	Veková kategória:	5- až 6-ročné deti
6.	Názov aktivity:	Ja som žabka
	Priebeh edukačného procesu:	Motivácia: Učiteľka ponúkne deťom rôzne obrázky rôznych druhov žiab. Deti opíšu, čo vidia, učiteľka pútavo rozpráva. O každom druhu by mala ponúknuť deťom zaujímavú informáciu, čím sa práve táto žaba odlišuje od iných (mení farby, vyplazuje jazyk, vyrastie až do veľkosti... – ukáže obrázok, živí sa aj...) a pod. Všetky obrázky pripne na viditeľné miesto. Motivácia je teda podobná ako u 4- až 5-ročných detí, tu by som zmenila skôr počet ukážok. Pri 4-ročných deťoch – 4 ukážky obrázkov žiab, pri 5- až 6-ročných deťoch – 5 (6) ukážok obrázkov žiab. Expozícia: Ponúkne deťom rôzne látky alebo krepový papier a vyzve ich, aby si vybrali tú farbu, ktorú žabku chcú predstavovať či imitovať

	<p>z obrázka.</p> <p>Potom nechá deťom priestor na premaskovanie sa za žabku.</p> <p>Deti ukážu, za akú žabku z obrázka sa prezliekli.</p> <p>Potom nasleduje tvorba veršov o konkrétnej žabke. (Učiteľka má vopred pripravené dvojveršie o každej žabke, ale nápady nechá najprv na deti.)</p> <p>Príklad:</p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. Keď som bola žubrienka, volali ma Marienka. Teraz som už zelená, volajú ma Mariena. Skáčem ako lúčny koník, nechytí ma ani školník.</i> <i>2. Veľké oči a lepkavý jazyk mám, do očí sa ti pozerám. Keď budeš mať muchu v uchu, daj mi ju a bude v bruchu.</i> <i>3. Ja som skokan Goliát a žijem si v Afrike. Ľudia ma chytajú aj stokrát a varia ma na paprike. Moje žabie stehienka im chutia, ale ja utečiem a skryjem sa do prútia.</i> <i>4. Ja som žaba chlpatá, na zadných nohách mám strapce. Niektoré aj lietame, kedy sa nám zachce. Pozor na nás, máme jed, utekajte radšej vpred.</i> <p>Keď už deti majú vymyslenú básničku o každom obrázku, učiteľka pustí ako pozadie reprodukovánú hudobnú nahrávku, veselú, rezkú, ktorá deti „povzbudí“ k tanečnému pohybu.</p> <p>Potom si už deti opakujú veršičky s následnou improvizáciou. Je dobré, aby poradie imitácie podľa obrázkov bolo zachované. Vzniká tanček a deti o tom ani nevedia.</p> <p>Obmena:</p> <p>Veršičky môžu byť o rôznych zvieratkách (tak, aby sa deťom dobre znázorňoval pohybom a dramaticky obsah veršičkov).</p> <p>Fixácia:</p> <p>Deti imitujú na hudbu, ale veršičky už hovorí učiteľka. Druhé opakovanie, ide už len hudba a deti si veršičky hovoria len v tichosti. A máte tanček, pri ktorého tvorbe sa deti zabávali, hrali a nešlo o nezmyselný stresujúci nácvik, memorovanie a nudné opakovanie.</p> <p>Záver: pochvala, potlesk</p> <p>Učiteľka vedie deti k správne tanečnému držaniu tela,</p>
--	--

		kultivovanému pohybu pri pohybovom vyjadrení obsahu riekaniek, piesní a hudby.
	Cieľ hry:	Vyjadrí charakter piesní a hudby prirodzeným kultivovaným pohybom. Napodobňovať, sluchová, pohybová pamäť, priestorová orientácia, informácie o žabke, spolupráca v skupine, ohľaduplnosť voči kamarátovi, rešpektovať pokyny dospelého, aplikovať v hre, čo vidím...
	Diagnostikovanie detí:	čistota spevu, hudobný sluch, záujem, spolupráca, aktivita, úroveň napodobňovania, pamäť sluchová, pohybová, tvorivosť pohybu, slova...
	Pobyt vonku:	
	Veková kategória:	5- až 6-ročné deti
7.	Názov aktivity:	Pozorovanie hmyzu
	Priebeh edukačného procesu:	<p>Motivácia:</p> <p>exkurzia do ekoparku, výstavka hmyzu, návšteva u zberateľa hmyzu</p> <p>Expozícia:</p> <p>Deti si sadnú do trávy a nakreslia na výkres, čo videli na exkurzii. Každé dieťa pracuje samostatne. (Exkurzia a kresba nemusia nasledovať hneď po sebe, v jeden deň, no medzi exkurziou a kresbou nesmie byť ani dlhá pauza, cca jeden až dva dni.)</p> <p>Kto má, odovzdá učiteľke výtvarné dielo.</p> <p>Fixácia: Rozhovor, čo sa mi najviac páčilo a prečo.</p> <p>Hodnotenie: Ako sa mi kreslilo a ako som spokojný so svojou kresbou.</p>
	Cieľ hry:	Pozorovať hmyz na exkurzii, zachytiť opis slovne a výtvarne, poznávať prírodu, uvedomiť si zmysel práce, starostlivosti o zvieratá, spoznať zmysel exkurzie, prečo sa chová hmyz (ako potrava pre väčšie zvieratá, záľuba, zachovanie rodu, druhu atď.).
	Diagnostikovanie detí:	Vzťah k hmyzu (strach, odpor, ničenie), zapájanie sa do spoločnej aktivity, záujem o pozorovanie, aplikácia poznatkov a skúseností s hmyzom vo výtvarnom prejave, v rozhovore, environmentálne cítenie, pozitívne myslenie...

Odporúčanie do praxe – spánok

1. variant:	<p>Deti si obliekajú odev na spánok (pyžamo) v pondelok, stredu, piatok. (Kto potrebuje, spí, kto nepotrebuje, ticho oddychuje na postieľkach.)</p> <p>V utorok a vo štvrtok dodržíte 30 minút pasívneho oddychu tak, že deti sedia na koberci, počúvajú čítanú rozprávku učiteľkou. Po vypočutí nasleduje rozhovor o vypočutej rozprávke, príbehu a pod. (môže ísť aj o počúvanie reprodukovanej nahrávky alebo aj o sledovanie programu pre deti v TV).</p> <p>Po pasívnom odpočinku sa deti voľne hrajú v triede (pravidlá: beháme len vonku, nahlas rozprávame mimo triedy).</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoločenské hry - kreslenie - dokončovanie činností, čo nestihli ráno alebo v predošlých dňoch (stavba zo stavebníc) - klasické námetové hry (Na domácnosť, Na lekárov...)
2. variant:	<p>Deti obliekajú pyžamá každý deň, ale čas spánku sa skrúti. (Deti, ktoré zaspia, necháme spať, ostatné sa potichu prezlečú z pyžamiiek do denného oblečenia a idú sa hrať do triedy – hry ako v 1. variácii).</p> <p>Poznámka:</p> <p>Deti, ktoré zaspia, sa nesmú hanbiť, že zaspali... To dosiahneme neustálym denným opakovaním, že spánok je zdravý a každý z nás je iný. Deti, ktoré ostali v spálni, vedia, že ak sa zobudia, automaticky sa môžu prezliecť a pridať sa k hrajúcim deťom (počkáme na všetky a potom spolu stolujeme – olovrantujeme).</p>
3. variant:	<p>Deti si obliekajú pyžamka každý deň, čas spánku sa skrúti a za odmenu sa v piatky nespí vôbec (1. variácia – utorok, štvrtok).</p> <p>Vyskúšala som si všetky variácie a zistila som, že sa to nedá zaviesť ako pravidelné opakovanie jednej variácie. Preto som sa vždy riadila podľa potrieb detí a striedala som všetky tri variácie.</p> <p>Ak bol náročnejší deň, výlet, veľa pohybu cez deň alebo aj upršané daždivé počasie, deti spali (aj si to dokonca žiadali).</p> <p>A naopak, ak bol deň zameraný prevažne na kognitívnu vzdelávaciu</p>

	<p>oblasti a v lete sme v čase odpočinku vybehli von, 30 minút si deti posedeli, poležali na dekách, rozprávali sme sa podľa výberu detí a po odpočinku mali voľnosť (loptové hry, kolobežky, švihadlá). Samozrejme, všetko prebiehalo v chládku, nechýbal pitný režim. V zimných mesiacoch sa mi osvedčil variant č. 2 a v letných mesiacoch variácia č. 1 alebo 3.</p>
--	--

ZÁVER:

Doc. PaedDr. Ondrej Kaščák, PhD., na konferencii OMEP v hlavnom referáte hovoril, že v podmienkach USA a Anglicka sa pracuje s dvoma ľahko sledovateľnými základnými úrovňami: **vzdelávacie oblasti** a **štandardy**. Všetky oblasti sa delia na súbor štandardov, z ktorých má každý štandard pridelený číselný kód.

Príklad:

1.1 Učenie sa čítať samostatne.

1.1.2 Schopnosť rozpoznávať slová.

VŠ: Pomenováva veľké tlačené písmená.

VŠ: Rozpoznáva, že dve alebo viac slov sa začínajú rovnako.

Dodané sú krátke pokyny pre prácu učiteľky: tvoriť príležitosti na vytlieskavanie slabík v menách, slovách.

V Anglicku sú stanovujúce štandardy učenia sa, rozvoja a starostlivosti o deti od narodenia do piatich rokov.

Vzdelávacie oblasti sa nazývajú „oblasti učenia a rozvoja“ a delia sa na *hlavné* a *špecifické*.

Každá oblasť je následne konkretizovaná **v štandardoch**, ktoré vyjadrujú výkon na konci vzdelávacieho cyklu.

Príklad:

Vzdelávacia oblasť: Gramotnosť (časť: Čítanie)

VŠ: Deti čítajú a chápu jednoduché vety.

(Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien, 2013, str. 57).

Vekové skupiny:

V americkom federálnom programe DAP sú štandardy pre tri vekové skupiny: 0 – 3 roky, 3 – 5 rokov, 6 – 8 rokov.

Nerobia sa formulácie štandardov pre vekové kategórie. Zdôrazňuje sa individuálna a kultúrna variabilita a program v úvodných častiach obsahuje akýsi návod z ontogenetickej psychológie.

V anglickom národnom kurikule je len jedna kategória od 0 – 5 rokov a VŠ sa chápe ako výkon 5-ročného dieťaťa.

Pre učiteľku je akoby návod, že s mladšími deťmi sa pracuje v troch hlavných vzdelávacích oblastiach a postupne majú aktivity iniciované deťmi prechádzať do riadených aktivít učiteľkou, zameraných na školskú pripravenosť.

(Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien, 2013, str. 59).

Prvý návrh:

Ak si odmyslíme okruhy, témy, prierezové témy, kompetencie, ktoré vytýka inovačný ISCED 0, nemyslím si, že filozofia vzdelávania u nás na Slovensku je diametrálne odlišná.

VŠ sa chápe ako výkon 5- až 6-ročného dieťaťa. V tom sa zhodujú všetky ISCED-y.

Ale čo s vekovými kategóriami a ich klasifikáciou v edukačnom procese MŠ?

Ako má byť VŠ merateľný a kontrolovaný, ak nebude operacionalizovaný?

Tu sa vnucuje odpoveď: „Na to slúžia evaluačné otázky pre učiteľku.“

Tak vytvoríme úrovne evaluačných otázok:

Príklad:

1.1 Povie dieťa svoje krstné meno?

1.1.2 Pomenuje dieťa svoje meno a priezvisko?

1.1.3 Pomenuje dieťa svoje meno, priezvisko a bydlisko?

1.1.4 Pomenuje dieťa svoje meno, priezvisko, bydlisko a dátum narodenia?

VŠ: Pozná svoje meno, bydlisko a dátum narodenia.

Druhý návrh:

Vytvoríme aj my úrovne štandardov a kódy (veď to je operacionalizácia, ako ju realizujeme aj my).

Ako?

Z prvého návrhu si vytvoríte odpovede (a máte operacionalizáciu či kódy VŠ).

Naše školstvo je na vysokej úrovni a pri hlbšej analýze zistíme, koľko spoločných atribútov máme s americkou či anglickou pedagogickou platformou v súčasnosti. Vďaka všetkým odborníkom, ktorým záleží, aby naše deti a neskôr žiaci spĺňali všetky predpoklady uplatniť sa kdekoľvek vo svete. Všetkým nám ide o spoločnú vec.

Milé panie učiteľky v materských školách:

- Nedávame známky, nehodnotíme deti formou vysvedčení, a predsa je naša práca ťažká.
- Udržať deti v bezpečnom prostredí, keď sú neustále v pohybe...
- Zaujať deti tak, aby pri činnosti vydržali...
- Vytvoriť si s nimi vzťah, aby nás mali rady...
- Dobre a s porozumením počúvať, čo chce a potrebuje tá malá dušička...
- Vytvoriť taký program pre dieťa, aby sme rešpektovali jeho potreby a súčasne potreby kolektívu...
- Realizovať adekvátne metódy, zásady a obsah činností tak, aby si dieťa tvorilo svoju sebadôveru...
- Rešpektovať požiadavky rodičov a integrovať ich do edukačného procesu, ak sú v prospech dieťaťa...

... to viete len vy, kvalifikované odborníčky.

A za to vám patrí veľká vďaka a uznanie.

Jana Galeštoková (jedna z vás)

Použitá literatúra:

Program výchovy a vzdelávania detí v materských školách. 1999. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 1999.

Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. 2009. Bratislava: MŠ SR, ŠPÚ, 2009. ISBN 978-80-969407-5-2.

PUPALA, B. 2009. Obsahová reforma materskej školy – koniec predškolskej pedagogiky. In manažment školy v praxi, 2, 27-30.

PUPALA, B. – KASČÁK, O. 2013. Hlavné cesty a slepé uličky v reforme predškolského vzdelávania na Slovensku. 2013. dostupné na:

<http://www.mat.iedu.sk/DTLN.MPC.Internet/MPC001/VzdelavacieMateriály>

MIŇOVÁ, M. (ed.). 2013. Predprimárne vzdelávanie v kontexte súčasných zmien. 2013. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Pedagogická fakulta, Slovenský výbor svetovej organizácie pre predškolskú výchovu. ISBN 978-80-555-0998-3.